

Opposition i Kina

Artiklar och dokument om opposition och demokratirörelse i Kina

Röda rummet 1981

Innehåll

<i>Förord</i>	1
<i>Gregor Benton: Oppositionen i Kina</i>	1
<i>Wang Xizhe: För ett återvändande till en verklig marxism i Kina</i>	17
<i>Wei Jingshengs försvarstal inför rätta</i>	29

Förord

Folkrepubliken Kina har under de senaste fem åren – dvs sedan Maos död hösten 1976 – stått i blickpunkten för internationell debatt och kritik inom vänstern: Framför allt har man behandlat ommöbleringarna i partitoppen – Dengs in- och uthopp, utrensningen av de ”Fyras gäng” – och den kinesiska utrikespolitikens allt mer reaktionära konsekvenser.

Mycket lite utrymme har däremot ägnats de oppositionella strömningarna i Kina som verkat *utanför* de officiella organisationerna, Kommunistpartiet och staten. Visserligen har den numera avskaffade ”demokratimuren” i Beijing figurerat då och då i olika artiklar och reportage. Men det är i huvudsak betraktelser av spektakulära ytfenomen.

Under denna yta finns emellertid en avsevärd kritik och opposition mot den kinesiska parti- och statsbyråkratins sätt att styra den kinesiska samhällsutvecklingen. Det är förvisso ingen homogen rörelse, och långt ifrån någon *helgjuten marxistisk* kritik, som försöker göra sig gällande utanför det etablerade politiska livet. Men å andra sidan är det en kritik marxister inte kan nonchalera. Att opposition i de sk byråkratiserade arbetarstaterna tar sig uttryck i en *bristfällig och oklar marxism* är inget att förundra sig över. Hur skulle det kunna vara annorlunda i stater där marxismen degraderats till statsreligion, och därmed berövats sitt levande, kritiska väsen? Är det t ex så underligt att knappast några av Solidaritets medlemmar i Polen anser sig vara ”marxister”? Samtidigt vet vi att de minst av allt skulle vilja rasera den polska planekonomin till förmån för kapitalismen. Men den spontana strävan till demokratisering av det polska samhället finner naturligtvis inget stöd i den officiella marxismens terminologi – och någon annan marxism känner de polska arbetarna inte till. Följden blir att demokratiseringssträvandena tar sig motsägelsefulla och förvirrade ideologiska uttryck. Det sneglas mot ”demokratin i Väst”, ”den svenska socialdemokratin” och t o m USA får förespegla frihetliga ideal.

Här vi dock med intresse notera, att större delen av de kinesiska kritikerna ändå använder marxismen som ideologisk *utgångspunkt* – i motsats till oppositionsrörelserna i Östeuropa.

Med följande urval av artiklar vill vi ge åtminstone *en bild* av oppositionsrörelsen i dagens Kina. Den första artikeln, skriven av Kinakännaren och marxisten Greg Benton, ger en översiktlig beskrivning av oppositionsgrupperna och den samhälleliga bakgrunden. Därefter följer två dokument från oppositionsrörelsen. Dokumenten, och de strömningar de representerar, presenteras närmare i Bentons artikel samt i små förord i anslutning till respektive dokument.

Vi hoppas att detta häfte ska bidra till att öka förståelsen för utvecklingen i Kina och inspirera till ytterligare studier och diskussion.

Göteborg mars 1981

Martin Fahlgren

Gregor Benton: Oppositionen i Kina

Sedan slutet av 1978 har det i de viktigaste städerna i Kina växt fram en ny oppositionsrörelse under parollen Demokrati och Vetenskap. Denna rörelse befinner sig fortfarande i sin linda, och de villkor under vilka den verkar ändras från dag till dag. Dess sammansättning är heterogen, och det är ännu oklart i vilken riktning den kommer att utvecklas, om nu inte myndigheterna lyckas kväsa den. Jag tänker här beskriva denna rörelses karaktär och mål, och kommer att börja med att redogöra för det större politiska sammanhang i vilket den uppstått. Den demokratiska rörelsen i Kina är bara ett uttryck för den föränderliga och instabila

politiska konjunktur som funnits under de senaste två-tre åren. Bara det faktum att de självständiga politiska strömningarnas fortsatta existens till stor del hänger på denna konjunktur gör det nödvändigt att undersöka dess karaktär.¹ Är det riktigt att använda ordet "oliktänkande" om den kinesiska demokratiska rörelsen? Få av dess anhängare går öppet mot partiledningen kring Deng Xiaoping, och vissa av de viktigaste aktivisterna i åtminstone en av grupperna är medlemmar i kommunistpartiet och det kommunistiska ungdomsförbundet.² Ett livligt om än kortlivat teoretiskt meningsutbyte ägde rum mellan dess ledande tänkare och medarbetare i de mer frispråkiga officiella tidningarna. Ingen av dess huvudtendenser är anti-socialistisk, och bara en (Wei Jingshengs *Utforskning*) är antimarxistisk i den vidare betydelsen av ordet marxistisk. I åtminstone detta avseende har de föga gemensamt med de flesta sovjetiska och östeuropeiska grupper som kan kallas "oliktänkande". Men oavsett vilka försänkningar den har, så har den demokratiska rörelsen ingen officiellt status, och man behöver inte ta alla dess lojalitetslöften till partiet för uppriktiga. Dessutom har dess anhängare det gemensamt med de oliktankande i Sovjetunionen och Östeuropa att de tror på demokratins överlägsenhet över diktaturen och tenderar att betrakta dessa begrepp på ett abstrakt sätt, utan hänsynstagande till de samhällssystem som ligger i botten. Det är därför inte orimligt att klassa den som en oliktankande rörelse.

Ramarna

I ett tal som den gamle ledaren Ye Jianying höll för att fira trettioårsminnet av Folkrepubliken Kinas (FRK) grundande, talade han om Kulturrevolutionen och dess efterverkningar som en "skrämmande katastrof", som var en. "chockartad upplevelse för vårt parti och vårt folk". Dessa uppfattningar delas av de flesta kineser, oavsett samhällsställning. Det är huvudorsaken till Deng Xiaopings nuvarande popularitet, ty han var både motståndare till och ett offer för kampanjerna i slutet av 60-talet.

Kulturrevolutionen var en ytterst mångfacetterad historisk rörelse, och flera olika krafter försökte uttrycka sig i den. En minoritet av de rödgardistiska organisationerna motstod framgångsrikt partiledarnas manipulationer och utarbetade självständiga politiska ståndpunkter, men de flesta dukade under för trycket från de rivaliserande gruppernas allt våldsammare maktkamp i partiledningen, en kamp där fraktionstillhörighet gick före politiska principer. Kulturrevolutionens resultat på partiledningens nivå blev att det uppstod en ny härskargrupp kring Mao, en grupp som saknade brett stöd både inom partiet och i landet i sin helhet, och som genomdrev sina politiska målsättningar med alltmer diktatoriska medel.

Denna nya härskargrupps utmärkande politiska verktyg var Kampanjerna eller *Yundong*, som innebar att man mobiliserade stora mängder människor och resurser för att uppnå partiledarnas politiska mål.³ Under kampanjerna pressades de lokala partikadrerna att rensa ut ett allt större antal "klassfiender". De psykiska och fysiska påfrestningarna från denna ständiga kritik, självkritik och "kamp" ledde till ett stort antal självmord. Många oskyldiga människor

¹ De icke-kinesiska källor som ligger till grund för denna studie är (förutom de som jag hänvisar till i särskilda noter nedan) artiklar av David Bonavia, Melinda Liu, Jerome Alan Cohen och Helmut Opletal i *Far Eastern Economic Review* (Hädanefter FEER) under hela 1979; och av Jay Mathews och Fox Butterfield i *International Herald Tribune* från slutet av oktober och början av november 1979. Officiella uttalanden från kinesiska kommunistledare kan, om inget annat säges; hittas i *Beijing Review* eller i avdelningen Quarterly, Chronic and Documentation" i *The China Quarterly*. En del översättningar av icke-officiella tidningar från Beijing kan återfinnas i USA-regeringens *Joint Publications Research Series* (hädanefter JPRS).

² Xu Wenlis *Femte Aprilforum* (Siwu luntan); se Pheenix van Kemenade-Changs, "Peking-lente bloeit weer op", i *Nieuwsnet*, Amsterdam, 20 oktober. 1979.

³ Om kampanjerna se F. H. Mang, "Behind the Critize. Lin, Critize Confucius Campäign", i *Inprecor*, Bryssel, nr 10 1974; och S.L. Greenblatt, "Campaigns and the manufacture of deviance in Chinese society", i Amy A. Wilson at, al., *Deviance and Social Control in Chinese Society*, New York 1977.

avskedades från sina arbeten, relegerades från skolor, fängslades och t o m avrättades allt eftersom användningen av begreppet politiska brott vidgades till att innefatta de mest triviala anklagelser. Årtiondet efter 1966 var nästan, en oavbruten *yundong*. Otvivelaktigt var det den, mest destruktiva och söndrande perioden i FRK:s historia, och enligt pressrapporter säger vissa kineser att den ledde till direkt eller indirekt politisk förföljelse mot inte mindre än 100 miljoner människor.⁴ Kulturrevolutionen medförde en oroande försämring i behandlingen av de som dömts för politiska brott. Förtryck av politiska meningsmotståndare har pågått länge i FRK, men många av de som före kulturrevolutionen utsattes för detta förtryck har sagt att det i allmänhet genomfördes utan hämndlystnad, och i en anda av reform.⁵ Den hårda fraktionskampen, det allt större antalet ”avvikande” som avslöjades och de nyrekryterade yngre partimedlemmarnas bristande erfarenhet, ledde under kulturrevolutionen till att detta förändrades. Grymheter, tortyr och t o m summariska avrättningar blev inte ovanliga, något som t o m officiella källor idag medger. Det var många som dog p g a politisk misshandel under denna period, så många att man har inrättat ett nytt slags martyrer för att fira minnet av dem. Det centrala strategiska målet för de ledare som tog över efter Mao är att före seklets slut skapa förutsättningar för en total modernisering av den kinesiska ekonomin. Som en del i detta program har de förbundet sig att reformera det politiska systemet, till att börja med återupprätta oskyldiga offer för de politiska kampanjerna och upprätta ett regelrätt rättssystem.

Deng Xiaoping och hans anhängare hade lyckats återupprätta flera hundra centrala regerings-tjänstemän redan innan ”De fyras gäng” föll i slutet av 1976. Sedan dess har tiotusentals ämbetsmän återvänt till sina poster på alla nivåer inom administrationen. Man har t o m helt eller delvis återupprättat så extremt kontroversiella tidigare partiledare som Chen Duxi, Luo Zhanglong, Peng Dehuai, Wang Guangmei, och nyligen Liu Shaoqi. De flesta av dem hade innan de avsattes drabbat samman med Mao och andra ledare. T o m gamla ledare inom den kinesiska trotskistiska rörelsen som den 79-årige Zheng Chaolin släpptes fria i juni 1979 efter 27 år i fängelse, även om inget tyder på att de ännu har blivit officiellt återupprättade.⁶ Den nya regeringen har inlett en massiv kampanj för att granska de miljontals fall där vanliga kineser; fördömts, satts under övervakning eller fängslats under de senaste tjugo åren, och har enligt rapporter avlägsnat stämpeln ”klassfiende” från alla utom en handfull ”oförbätterliga godsägare, rika bönder, reaktionära kapitalister och andra kontrarevolutionärer”. Tidigare räckte det ofta att man tillhörde eller var ättling till någon av de gamla ”utsugande klasserna” för att man skulle få anklagelsen kontrarevolutionär riktad mot sig. Denna nya åtgärd kan befria många miljoner kineser från arvsskuld. Ett stort antal av de som fördömdes som ”högeravvikare”, men som nu har återupprättats, var vetenskapsmän och intellektuella, vars kunskaper kan spela en framträdande roll i den ekonomiska och vetenskapliga moderniseringen. Den nuvarande vågen av politiskt återupprättande kommer att möta mycket litet motstånd från ledare och kadrer i kommunistpartiet (utom kanske från den s k ”helikopterklassen”, som under utrensningarna i slutet av 60-talet steg rakt upp från ingenting till toppositioner). Under de senaste tjugo åren har en politisk karriär i Kina varit fylld av ständiga faror; och ingen ämbetsman kunde vara säker på att han eller hon skulle klara sig undan nästa kampanj. För sådana personer är de nya åtgärderna ett välkommet tecken på att man håller på att återgå till mindre destruktiva sätt att handlägga konflikter i regeringen och partiet.

⁴ AFP, citerat i *The China Quarterly*, nr 78, juni 1979, sid 410. Det viktiga med denna siffra, som säkerligen är överdriven, är att många människor i Kina helt klart är beredda att tro på den.

⁵ Se i synnerhet Bao Ruo-wang och R. Chelminski, *Prisoner of Mao*, Harffiondswoth, 1976.

⁶ Zheng Chaolin var, tillsammans med Zhou Enlai, Deng Xiaoping och andra, grundare av den berömda franska sektionen av KKP. Han har under 34 år av sitt liv varit politisk fånge, först som ”farlig revolutionär” under Guomindang och sedan som ”kontrarevolutionär” under kommunisterna. För mer information om Zheng, se mina artiklar i *The Guardian*, London, 9 november 1977 och *Intercontinental Press*, New York, vol 17, nr 35, 1 oktober 1979.

Vad har det då blivit av förlorarna i maktspelet 1976? Omfattningen av det stöd som kultur-revolutionsgruppens program hade ska inte överskattas. 1976 hade utrensningarna gjort att denna grupp hade förlorat en stor del av sin politiska bas, och deras politiska förslag fick föga stöd i samhället i stort.⁷ Enligt Hua Guofeng a lossades inte ett skott och spilldes inte en droppe blod under krossandet av ”De fyras gäng” i oktober 1976, och ”det var inga som helst svårigheter, inga stora, medelstora eller ens smärre oroligheter”. Denna beskrivning bekräftas i sina huvuddrag av andra källor, även om det efter oktober 1976 fanns spridda rapporter om stridigheter i Fujian i sydöstra Kina. Detta ringa motstånd mot oktoberkuppen är överraskande, om inte annat därför att kulturrevolutionsgruppen under sina sista år vid makten lade ner stora ansträngningar på att bygga upp en massbas i milisen (som 1976 bestod av ungefär 100 miljoner man). Att inte milisen reagerade på händelserna i oktober 1976 är det säkraste tecknet på hur isolerade ”De fyras gäng” var från det kinesiska samhället. 1977 och 1978 har det rapporterats ett litet antal avrättningar (enligt utländska vittnen genomförda i en ”karnevalliknande” stämning) av ”förhärdade anhängare till ”De fyras gäng”, som hellre hade kämpat med våld än med övertalning”, och som i allmänhet anklagades för kriminella brott som t ex mord. Det har också gått ut maningar om att ”krossa gängets borgerliga fraktionella nät”. Bland de som arresterats finns studentledare som uppnådda framskjutna samhällspositioner under kulturrevolutionen, t ex Nie Yuanzi och Kuai Dafu, som för övrigt hade utrensats redan på, ”Gängets” tid. Dessa personer har nu försvunnit till fängelser och arbetsläger. De är politiska fångar och deras nuvarande behandling är orimlig, även om den regim de stödde fängslade betydligt fler människor än den nuvarande, och ofta på betydligt svagare grunder. Det finns tecken på att tyngdpunkten i kampanjen mot anhängare till ”gänget” snabbt övergick från kamp till skolning. Den gemensamma nyårsledaren 1978 manade, till en ”begränsning av måltavlorna” och tillade: ”De som kan vinnas över med hjälp av skolning ska inte förskjutas”.

1978 antog den Femte Nationella Folkkongressen en ny konstitution, som innehöll bestämmelser om ett nytt rättssystem. Denna åtgärd motsvarade ett djupgående folkligt missnöje med det system av lagar som kulturrevolutionen hade frambringat. Våldsamma masskampanjer och tillfälliga massövervakningsenheter hade tagit över många kontrollerande samhällsfunktioner. Det fanns inte längre några strikta bestämmelser för den rättsliga proceduren, och på politiska brottslingar tillämpades andra straffpåföljder än de som domstolarna utmätte. Rättssystemet övervakades noggrant av partiet. Politiska rättegångar hölls ofta bakom lyckta dörrar, med undantag för några få skådeprocesser som iscensattes för att tjäna som masspropaganda.⁸

Den nya konstitutionen återinförde åklagarämbetet (som är ansvarigt för att granska fall, godkänna arresteringar och garantera att alla medborgare och institutioner – inbegripet säkerhetstjänsten – lyder lagen) och fastställde hur man skulle gå tillväga med arresteringar och rättegångar. Regeringen förkunnade en rad ombearbetade lagar, och partiet verkade på nytt hävda principen om rättssystemets oberoende från de politiska myndigheterna.

Det finns två huvudskäl till varför det nya rättssystemet är avgörande för om Dengs regering ska lyckas. För det första kräver en komplicerad, industriell ekonomi, som den Deng tänker sig för Kina, stabila och reglerade förhållanden. Enligt Dengs uppfattning är systematiska lagar och förordningar, och organ som tolkar och skyddar dem, den bästa garantin för sådana förhållanden. Detta är förvisso sant om Kina ska bli attraktivt för utländska investeringar i stor skala. Det var ingen slump att av de olika lagar som förkunnades 1979, så var den enda som

⁷ Se min artikel ”The factional struggle in the Chinese Communist Party” i *Critique: A Journal of Soviet Studies and Socialist Theory*, Glasgow, nr 8, sommaren 1977.

⁸ För ytterligare detaljer se Amnesty Internationals rapport. *Political Imprisonment in the People's Republic of China*, London 1978.

omedelbart trädde i kraft den som reglerade de utländska investeringarna. För det andra har de nya ledarnas ofta förekommande uttalanden om socialistisk rättvisa givit de vanliga kineserna förhoppningar om en verkligt oberoende domarkår, som handlar i enlighet med bestämda och fastslagna principer, och hos vilka de kan söka skydd mot ett godtyckligt utövande av statsmakten. Utan detta skydd kommer de aldrig att ”säga allt de vet och säga det utan reservationer” som Deng (i Maos fotspår) har uppmanat dem att göra, precis som lokala ämbetsmän aldrig kommer att sköta sina åligganden eller lägga grunden för en modern administration grundad på rationella normer om det inte finns lagar som gör det möjligt att effektivt kontrollera deras verksamhet.

De nya ledarna har betonat att det inte kan bli någon modernisering utan ”socialistisk demokrati”. I officiella kretsar tolkas socialistisk demokrati som en garanti för demokratiska rättigheter inom ramen för en övergripande partikontroll. Vissa lättnader ses som en oundgänglig förutsättning för att ”tanken ska frigöras”, och följaktligen för att gynna Vetenskapliga och teknologiska framsteg. Men gränserna för detta har visat sig i förslagen att stryka rättigheter som finns inskrivna i konstitutionen, som t ex rätten att sätta upp väggtidningar, och genom de repressiva åtgärder som vid tagits.

De kinesiska kommunisterna har av tradition sett demokratin som ett disponibelt verktyg för att uppnå mer grundläggande mål, som t ex att stärka partiet eller förbättra ekonomin, snarare än som ett positivt mål i sig. Bakom det nuvarande betonandet av politiska reformer finns det element av ett liknande tankesätt. Men Deng Xiao-ping och hans anhängare är inte för vissa eftergifter och rättsliga åtgärder bara för att det kommer att gynna ”de fyra moderniseringarna”. De har också starka personliga skäl till att vara mot en extrem diktatur. Mellan 1966 och 1976 utsattes dussintals höga ledare och hundratusentals kommunistiska funktionärer personligen för orättvisor, förnedring och misshandel från sina politiska motståndare. De har inget intresse av att upprepa dessa erfarenheter. Samtidig utsätts de för ett oerhört tryck från de kinesiska massorna, som högljutt har ställt egna krav på mer demokrati.

Under sin tillblivelseperiod hade KKP föga erfarenheter av demokratisk organisering. Både p g a stalinistiskt inflytande och p g a att militära seder och bruk överfördes på det politiska området (revolutionen var nästan ända från början uteslutande militär) har dess inre liv varit extremt centraliserat. Ett sådant arv leder inte till att demokratiska former blomstrar. De nuvarande ledarna har tillkämpade positioner och materiella intressen att försvara. Varför skulle de riskera att det uppstår oroligheter och att deras ställning ifrågasätts? Men många av de män och kvinnor som efter Maos död återvände till sina befattningar på nationell, provinsiell och lokal nivå hade på 30- och 40-talen, kämpat för revolutionen, och de hade envist bekämpat vad de ansåg vara maoistiska överdrifter på 60-talet, med stora risker för sig själva och sina familjer. Här är en jämförelse med Sovjetunionen efter Stalin lärörrik. Med hjälp av upprepade utrensningar och avrättningar krossade Stalin bolsjevikpartiets revolutionära ledarskap. De som kom till makten efter hans död var i huvudsak karriärbyråkrater, som inte hade haft några problem att spela lojala stalinister medan den Store Ledaren fortfarande levde. Mao gjorde emellertid inte till regel att avrätta sina besegrade rivaler, så efter hans död kunde ett helt skikt av erfarna ledare återvända till sina poster. Dessa ledare kommer knappast att ifrågasätta den yttersta grunden för sitt eget styre, men en del av dem har varit redo att gå med på att i viss mån tänka om i grundläggande frågor, såsom förhållandena mellan demokrati och socialism, och frukterna av detta har uppträtt på sidorna i FRK:s teoretiska tidskrifter.⁹ De få hundratal aktivister som är med i den inofficiella rörelsen

⁹ En av de mer frispråkiga officiella tidskrifterna var *Zhexue Yanjiu* (Studier i filosofi), som varje månad publicerar 100 sidor teoretiska debatttexter, och som har en upplaga på nära 1/4 miljon exemplar. Argument som först förts fram i sådana tidskrifter har tagits upp och utvecklats vidare av teoretiker i den icke-officiella rörelsen.

skulle kunna sopas undan i morgon om de, inte hade anknytningar till hundratusentals funktionärer, direktörer, arbetare, lärare och andra som företräder den demokratiska strömningen inom de officiella kretsarna, och som på ett djupgående sätt ifrågasätter och betvivlar maoistiska metoder och värderingar. Det största hotet mot en politisk avspänning har varit möjligheten av att Kina varaktigt kommer att anta en mer aggressiv/militär roll vid sina asiatiska gränser. En förhöjd militär mobilisering skulle oundvikligen få uttryck i Kinas inhemska politik i form av ökat hemlighetsmakeri, skärpt disciplin och en hårdare regim.

Behandlingen av besegrade ledare i KKP

Rapporterna om en kommande skådeprocess mot ”De fyras gäng” ger antydningar om olycksbådande paralleller med Sovjetunionen under Stalin, och vid ett första påseende står det i motsättning till både KKP:s traditionellt milda behandling av besegrade ledare och till de nuvarande liberala stämningarna i Kina. Under revolutionens tidiga stadier, när den fortfarande var begränsad till landsbygden, behöll misskrediterade ledare viktiga poster i partiet även efter det att de politiskt besegrats. Delvis berodde detta på att de linjer de företrädde hade tvingats på dem från Moskva. Till stor del hade de kominterningripanden att tacka för sin ställning, och de saknade stabila stödjepunkter i form av meningsfränder i den kinesiska rörelsen, vilket innebar att stridigheterna inom ledarskapet sällan nådde en sådan intensitet som i Sovjetunionen. Men det saknades ingalunda blodiga utrensningar under revolutionens tidigare period. Under oroligheterna i Futian 1930 lät Mao Zedong döda ett stort antal av sina politiska motståndare. 1934, strax innan den Långa Marschen, genomförde partiet en genomgripande och brutal utrensning bland sina medlemmar.¹⁰

1937 erkände Mao själv att han ångrade det fraktionella våldet i Jiangxi, och Stalins skådeprocesser i Sovjetunionen hade chockerat honom och fått honom att ta det lugnare.¹¹ Under och efter den Långa Marschen hade Mao skaffat sig ett fast grepp om partiledningen, så i början av 40-talet hade han råd att vara storsint mot sin besegrade konkurrent Wang Ming. Att Wang i slutet av 1937 hade kommit från Moskva till Kina som Stalins sändebud gjorde naturligtvis att hans immunitet mot vedergällningar från maoisterna ökade. Men det finns inget som tyder på att Maos storsinhet sträckte sig till att i partiets ledande organ tolerera en verklig diskussion, där hans motståndare kunde delta på lika villkor. Tvärtom samlade han och hans anhängare en allt större makt i sina händer under kriget mot Japan, och det hela kulminerade 1945 med det officiella införandet av Maokulten.¹²

Av de elva ”strider om linjen” som ortodoxa maoister har hittat i partihistorien daterar sig fem efter 1949. En analys av dem visar, för det första, att i FRK har inte besegrade ledare längre tillåtits fortsätta att utföra politiskt arbete, och för det andra har kampen inom ledarskapet blivit allt obarmhärtigare och våldsammare. Höjdpunkten nåddes med det tioåriga fängelsestraffet utan rättegång och den påstådda tortyren av Wang Guangmei efter 1966 och Lin Biaos våldsamma död 1971 under omständigheter som fortfarande inte är klarlagda och efter rapporter om förberedelser för militära sammanstötningar. Jämfört med denna upptrappning av det fraktionella våldet är den förebyggande offentliga rättegången mot ”De fyras gäng” princip ett framsteg. Hos den kinesiska allmänheten finns det klara stämningar för att ”gänget” ska ställas inför rätta offentligt. Men tyvärr finns det inte en chans att de ska få en rättvis rättegång. De har utsatts för det vanliga nedsvärtandet, bl a har Jiang Qing smutskastats

¹⁰ Ytterligare hänvisningar återfinns i Patricia E. Griffin, *The Chinese Communists Treatment of Counter-revolutionaries, 1924-1949*, Princeton 1976.

¹¹ Chang Kuo-t'ao återger Macs kommentarer i sin *The Rise of the Chinese Communist Party, 1928-1938*, Kansas University Press, 1972, sid 569-571.

¹² När kommunisterna med verkligt självständiga uppfattningar gick emot Mao och ifrågasatte hans åsikter – som till exempel Wang Shiwei, vars skrifter från 1942 (se *New Left Review* 92) gör honom till den kinesiska demokratirörelsens fader – riskerade de skådeprocesser och till och med dödsstraff.

för att hon är kvinna och Zhang Chunqiao har beljugits med att han varit inblandad i ”kontrarevolutionär verksamhet under 40 år”. Hua Guofeng har deklarerat att hans regering ”inte kommer att behandla ‘De fyras gäng’ på samma sätt som de behandlade andra. Vi kommer inte att döma dem till döden”. Man kan bara välkomna hans löfte om att behandla dem mildt. Men det är ett dåligt omen för rättssystemets framtid att han inte har några som helst skruler mot att tillkänna deras straff innan rättegången mot dem hållits.

Sedan Mao dog har det vidtagits åtgärder för att återupprätta inte mindre än åtta av huvudförlorarna i de elva ”striderna om linjen”, Chen Duxius roll som en betydande gestalt i partiets tidiga historia och 1919 upphovsman till parollen Vetenskap och Demokrati (idag passande omkastad till Demokrati och Vetenskap) har återigen blivit erkänd, även om man naturligtvis inte upphävt förkastelsesdomen över honom när det gäller den period då han blivit trotskist. Den, gamle revolutionären Luc Zhanglong, som i början av 30-talet drabbade samman med Mao, och försökte upprätta en konkurrerande centralkommitté, har blivit utnämnd till rådgivare i partihistoriska frågor. Peng Dehuai, som 1959 kritiserade ”Det Stora Språnget” (och därmed underförstått Mao), har blivit hyllad postumt. Wang Guangmei har utnämnts till ledande statsråd. Dessa förkastar teorin om en ständig kamp mellan den ”riktiga” och ”felaktiga” linjen, och att de har beslutat att utveckla en mer kollektiv och demokratisk ledarskapsstil.

Protestaktioner och de olikänkande

Till skillnad från i Sovjetunionen och Östeuropa, är majoriteten av de olikänkande i ena arbetare, även om de icke-officiella grupperna också har rekryterat ett litet antal lärare och studenter. De identifierar sig med arbetarnas och böndernas sak och avvisar häftigt alla former av elitism. Det är speciella faktorer i det kinesiska samhället som förklarar att de kinesiska olikänkande huvudsakligen har arbetarbakgrund. Kina är ett ekonomiskt underutvecklat land, och arbetarklassen utgör en liten minoritet av den totala befolkningen. Under i synnerhet de senaste tio åren har miljontals stadsbor och utbildade ungdomar förflyttats till byarna som ett led i *xiaofeng* eller ”Ut på landsbygden”-rörelsen, ibland som straff för politisk verksamhet men oftare som del i en massiv kampanj för att minska det växande befolkningstrycket på städerna. De som stannade kvar i städerna är en jämförelsevis privilegierad minoritet. Fabriksarbete i Kina har en hög social status, och rapporter i pressen visar att det inte är ovanligt att partikadrer skaffar sina barn fabriksjobb ”bakvägen”, speciellt när pågående kulturrevolutionen en stor del av den formella utbildningen upphörde under flera år. Därför finns det inom industrin i de kinesiska städerna proportionellt fler unga människor som genom familjekontakter är väl insatta i de politiska stridigheterna inom de högsta kretsarna än vad som är fallet i Sovjetunionen och Östeuropa. Ledarna för den demokratiska rörelsen (t ex Xu Wenli i *Femte Aprilforum*) kommer delvis från dessa ättlingar till inflytelserika partibyråkrater och arméofficerare. Andra, som tidningen *Utforsknings* Yang Guang, är barn till vetenskapsmän och teknologer som studerat i utlandet. (Vid den nyligen genomförda rättegången mot sin gamle politiske meningsfrände Wei Jingsheng vittnade Yang Guang för åklagaren, enligt Folkets Dagblad, efter ”tålmodig skolning av säkerhetspersonal”). Det går inte att uttala sig om den bredare rörelsens sociala bakgrund med någon större säkerhet, även om utländska pressrapporter påstår att den domineras av unga arbetare och *xiaofeng*-ungdomar som återvänt från städerna. Tom de aktivister i den demokratiska rörelsen som kommer från välbärgade förhållanden säga ta avstånd från sitt ursprung och styra ut sig i lappade kläder av grovt tyg av den typ bönderna bär.

Majoriteten av aktivisterna i den kinesiska demokratiska rörelsen är i trettioårsåldern, och deras liv formades av kulturrevolutionen. Detta inflytande var ingalunda enbart negativt. När man analyserar kulturrevolutionen måste man skilja mellan de spontana antibyråkratiska

impulser som till en början inspirerade den och de senare byråkratiska manipulationerna uppifrån. Wei Jingsheng, den nyligen fängslade oppositionsledaren, vidhåller också denna skillnad. Han skrev t ex att det är fel att påstå att kulturrevolutionen ”inleddes genom att rödgardisterna uppmuntrades (uppifrån) att göra uppror. Jag anslöt mig till rödgardisterna (i april 1966). Jag vet precis varför de gjorde uppror, inte p g a att Mao uppmanade dem, utan p g att de var indignerade över all ojämlikhet och alla oegentligheter som fanns i samhället och skolan. Att Mao senare utnyttjade dem och gav dem sitt fulla stöd för att uppnå sina egna mål är en annan historia”.¹³

Kulturrevolutionen lärde rödgardisterna värdet av ”att gå samman för ett utbyta revolutionära erfarenheter” – en lärdom som dagens demokratiska rörelse har utnyttjat väl. Den lärde dem hur man stencilerar och ger ut primitiva tidskrifter. Den skapade en politisk anda där ”det är rätt att göra uppror” och utmana myndigheterna, även om partiledarna i det långa loppet manipulerade detta uppror för sina egna inskränkta syften. När skolorna och universiteten stängdes började en del självständigt sinnade rödgardistiska ledare själva tänka igenom frågorna, och de gick vidare från de enkla katekesliknande citaten i Maos lilla röda till mer komplicerade teoretiska problem och till Marx’, Engels’ och Lenins skrifter. I september 1967 förkunnade Jiang. Qing, en av kulturrevolutionsgruppens viktigaste ledare, att rödgardist-rörelsen skulle kväsa. Senare stämplades många av dess ledare som brottslingar, och de straffades med förvisning till landsbygden, frihetsberövande och t o m avrättningar. De förrådda ungdomarnas reaktion på dessa erfarenheter varierade. En del förföll till cynism eller apati. Andra odlade en melankolisk romanticism, som bäst exemplifieras av den för närvarande populära ”nya vågen”-litteraturen eller ”de sårades litteratur”¹⁴, med sina teman om tragedier, förräderi och offer. Men en minoritet av aktivisterna fortsatte med den politiska kritik av byråkratin som de hade inlett under kulturrevolutionen, även om de nu koncentrerade sina ansträngningar till den teoretiska snarare än den praktiska nivån. Denna kritik sammanförde element från många källor, även kritik och förslag som ursprungligen hade framförts av gruppen kring Mao. Det var främst på grundval av denna kritik som den nuvarande demokratiska rörelsen formades.

Xiafang-ungdomar som återvänt är en annan kategori som genomför protester i de kinesiska städerna. De miljontals unga människor som förflyttats till byarna lever ofta under hårda villkor, och många av dem anser att det sätt på vilket de valdes ut till förvisning till landsbygden var godtyckligt eller diskriminerande. Efter ”de fyras gäng” fallit har regeringen vidtagit begränsade åtgärder för att förbättra *xiafang*-ungdomarnas förhållanden och har t o m tillåtit en del av dem att återvända hem. Resultatet har blivit att det satt igång en massiv ström av sådana ungdomar till Beijing, Shanghai och andra städer, där de anhåller om att få förflyttas till städerna. Detta kallas populärt för *shangfang* eller ”Upp till petition”-rörelsen. I många städer har dessa petitionärer genomfört stora demonstrationer och t o m ställt till med upplopp. Med dessa ungdomar förenar sig i städerna bönder som har kommit dit för att kräva upprättelse för felaktigheter som ämbetsmän begått mot dem eller för att kräva upphävande av straff som utmättes mot dem under kulturrevolutionen. Enligt en väggtidning i Beijing, skriven av en viss Zhang Xifeng en lantbruksarbetare från Shanxi, sov vid ett tillfälle. 100 000 sådana *shangfang*-”flyktingar” på huvudstadens gator, förpassade till tiggeri, stöld och prostitution. Zhang skriver att dessa personer förföljs, misshandlas, och ibland samlas de ihop och fängslas av stadens myndigheter.¹⁵ *Shangfang*-petitionärer av bondeursprung saknar oftast politisk förmåga att uttrycka sitt missnöje, och i synnerhet saknar de organisering.

¹³ Den artikel där detta stycke finns återges delvis av Melinda Liu i FEER, 2 november 1979.

¹⁴ Diskuteras av Bennet Lee i sin inledning till Lu Xinhua et. al., *The Wounded New Stories of the Cultural Revolution, '77-'78*, London: Guanghai Company, 1979.

¹⁵ Zhang Xifengs väggtidning citeras i FEER, 19 oktober 1979.

Aktivisterna i den demokratirörelsen i Kina har inga illusioner om sin styrka. De medger öppet att de kan publicera tidskrifter och organisera sig endast tack vare att en del av parti-ledningen betraktar det hela med en välvillig faderlighet. Den viktigaste orsaken till att ”de fyras gäng” föll, var den massrörelse som bröt ut på Tiananmentorget i Beijing och andra städer i Kina i april 1976. En viktig beståndsdel i ”femte aprilrörelsen” var de krafter som nu representeras av den demokratiska rörelsen. Men för närvarande har de bredare samhällliga och politiska skikt som representeras av denna rörelse [5 aprilrörelsen – Ö a] dragit sig tillbaka från den aktiva politiska scenen, och de är redo att överlämna statens angelägenheter till den nya regeringen. En del ser denna som ett direkt resultat av och en garant för den politiska omvälvningen 1976. Andra stöder Deng p g a att de andra alternativen verkar sämre, och p g a att de är rädda för att sätta båten i gungning när den håller på att ändra kurs och framtiden bär på alla möjliga faror i sitt sköte, speciellt ekonomiska sådana. Inte heller bör man av det faktum att de flesta oliktankande är arbetare dra slutsatsen att den demokratiska rörelsen har en fullkomligt enastående kulturell ”nivå och politisk förståelse”, och det finns inget som tyder på att deras kollegor och arbetskamrater i någon större utsträckning identifierar sig med dem (även om säkert många passivt sympatiserar med dem i varierande grad).

Upplagan för de flesta av de icke-officiella tidningarna överstiger sällan några hundra. Tidningen *Referensnyheter för massorna* sägs tryckas i 20 000 exemplar per nummer, men om det är sant så är det exceptionellt. Den 250 meter långa Demokratimuren i Xidandistriktet i Beijing fick omfattande publicitet. Men ur demokratirörelsens synvinkel hade väggtidningar många nackdelar. De föredrog att publicera sina teorier i stencilerade tidningar, där de kunde uttrycka sig mer utförligt och ge sina idéer större spridning, även till andra städer än Beijing, Shanghai och Guangzhou, och om nödvändigt mer diskret (även om det bästa sättet att få folk i Beijing att läsa sådana tidningar var att klistra upp dem som väggtidningar). Myndigheterna tillät stora väggtidningar och Demokratimurar under en tid p g a att de syns bättre och således är lättare att kontrollera. De avtog alltid den demokratiska rörelsens tidningars begäran om att få bli officiellt erkända, och dessa tidningars rättsliga status var därför ständigt sårbar (även om konstitutionen i teorin garanterar pressfriheten). Utgivarna av icke-officiella tidningar har stora svårigheter att få tag i papper och tryckfärg, och få tillgång till tryckeri-utrustning.

Det finns ganska stora politiska motsättningar mellan de största oppositionsgrupperna, men det har inte hindrat dem från att sluta sig samman för att protestera mot fängslanden av aktivister eller att i diskussionssyfte upprätthålla kontakter med grupper över hela Kina. Ty så länge de inte lyckas skaffa sig starka band till en bredare social bas, så kommer deras styrka att vara deras ömsesidiga solidaritet, deras mod och offervilja.

Under det senaste året har den vältaliga men numerärt svaga demokratiska rörelsen försökt upprätta just sådana band till de många men i huvudsak oorganiserade *shangfang*-petitionärerna. Myndigheterna har ingen möjlighet att snabbt få slut på *shangfang*-massornas politiska och sociala klagomål. De är inte bara för många, deras problem har också oftast sin grund på lokal nivå, dit de de nya liberala, normerna ofta knappast har trängt. Myndigheterna i Beijing har försökt lösa det hela genom att beordra dem att framföra sina klagomål till de lokala myndigheterna. Men som lantbruksarbetaren Zhang kommenterade i sin väggtidning: ”Vad är det för mening med att lämna petitionen till den person som anklagas för missdåd?”

Bland de meddelanden som sattes upp på Demokratimuren fanns många som var skrivna av bönder som förde fram personliga klagomål. Oppositionen har tagit med sådana notiser i sina tidningar för att ge dem större spridning, och för att illustrera byråkratiska övergrepp eller sociala orättvisor. Vissa av aktivisterna har organiserat och lett demonstrationer av fattigbönder och andra petitionärer framför regeringsbyggnaderna i Zhongnanhai. Det mest kända fallet är det som gällde Fu Yuehua, en kommunalanställd i Beijing, som arresterades någon

gång i början av 1979. Vid rättegången mot henne i oktober uppträdde hon så livfullt att publiken; som handplockats i förväg, flera gånger avbröt domstolsförhandlingarna för att applådera. När domaren anklagade henne för att ha lett en demonstration, med motiveringen att hon gått i täten för den, svarade hon: ”Om jag hade gått i slutet skulle ni ha sagt att jag kontrollerade den från kulisserna, och om jag hade gått i mitten skulle ni sagt att jag följde med strömmen”. Fu Yuehda anklagas också för att falskeligen ha beskyllt sin tidigare partiboss för att ha våldtagit henne. Enligt hennes familj gjorde denna våldtäkt att hon fick ett nervöst sammanbrott, vilket fick till resultat att hon förlorade sitt arbete. Denna andra anklagelse mot Fu är otvivelaktigt rent förtal, vilket Fu bevisade för rätten genom att in i minsta detalj beskriva våldtäktsmannens kropp. Fus rättegång ajournerades utan förklaring, sannolikt för att åklagaren var skakad av hennes beslutsamma försvar och av åskådarnas reaktioner. Domstolen i Beijing väntade mer än två månader innan den tillkännagav att hon hade dömts till två års fängelse för ”kränkande av den allmänna ordningen”.

I Kina efter Mao är orätt behandlade och kränkta medborgare en kategori som omfattar många miljoner. Om den demokratiska rörelsen skulle lyckas med att ge den en fast kontur och inriktning, så skulle den bli en ny och omskakande kraft inom den kinesiska politiken, och den skulle riva ner de trånga skrankor inom vilka partiledarna försöker hålla de kvarvarande liberaliseringsåtgärderna. Men partiledarna är inte omedvetna om denna fara. Det var av just denna anledning som Fu Yuehua – en kvinna som sägs ha en ”naturlig medkänsla för de fattiga”¹⁶ och en helgonlik anda av självuppoffring – utsågs till en skådeprocess tillsammans med oppositionsledaren Wei Jingsheng. För att fullborda denna bild av källorna till protester och missnöje i dagens Kina ska jag helt kort nämna två andra grupper: studenterna och de kulturella icke-konformisterna.

Det var studenterna som var huvudkraften i rödgardiströrelsen under kulturrevolutionen. Under åren efter det att universitetet återöppnats i början av 70-talet utbildades studenterna i enlighet med Mao-gruppens normer och värderingar, och efter 1976 var de dåligt rustade för de nya pragmatiska ledarnas mål, med deras betoning av vetenskaplig och teknisk specialisering. Dessa studenter var inte speciellt entusiastiska över den nya regeringens program, även om det inte finns så många tecken på att de faktiskt gick emot förändringarna i toppen efter Maos död. Vad gäller de studenter som tagits in efter 1976, så kan man förvänta sig att de flesta av dem kommer att identifiera sig med de nya ledarnas målsättningar, speciellt som de är förutbestämda att själva spela en roll i att genomföra dessa målsättningar. Det är därför inte helt överraskande att studenterna hittills inte har spelat någon framträdande roll i de pågående politiska stridigheterna och debatterna. Men det finns redan tecken på att en förändring är på väg. I oktober 1979 genomförde flera tusen studenter i Beijing en strejk och demonstrationer mot att arméenheter alltsedan kulturrevolutionen har ockuperat universitetet. Studenterna tog upp paroller som gick långt utöver denna speciella fråga. De krävde ett slut på ”de speciella privilegierna för armén och sa att universitetet är ingen barrack. I november cirkulerade rapporter i västpressen om att en studentledare, som hade hjälpt till att organisera strejken hade relegerats och att soldaterna fortfarande inte hade flyttat ut.

Den kulturella icke-konformismen är en oundgänglig del av de nuvarande politiska omvälvningarna i Kina. Under ”de fyras gäng” styrdes det kulturella livet nästan uteslutande av byråkrater, och följaktligen var det dystert, enformigt och själlöst. Beijingtidningen *Upplysning* målar upp en kuslig bild av kulturellt och andligt förtryck efter kulturrevolutionen: ”... i detta själsliga krig blev människor fysiskt spända på gränsen till krampryckningar... Munnen hade inte längre den sociala funktionen att utbyta idéer och

---

¹⁶ John Frasers beskrivning av Fu i *Christian Science Monitor, World International Edition*, 22 oktober 1979. Fraser såg Fu i aktion vid två olika tillfällen.

känslor, utan den blev bara en öppning för att intaga föda och andas med... Målarens duk förvandlades till lump och färgen stelnade. I detta hemska och grymma krig förlamades balettdansörernas ben, violinisterna förlorade sina fingrar, sångarna vågade inte öppna munnen, unga flickor besökte inte affärerna för att köpa färgglada tyger till kjolar, och förälskade människor vågade inte promenera två och två”.¹⁷ Efter 1976 har den nya regeringen lättat på kulturpolitiken avsevärt. De små, friheterna – mörka glasögon, utsvängda byxor, kvinnor med permanentat och t o m färgat hår – syns tydligt på gatorna i Kina. Många icke-officiella grupper är indragna i experiment med nya litterära och artistiska former, och de flesta icke-officiella tidningar trycker dikter och noveller jämsides med sina politiska uttalanden och rapporter. I Beijing genomförde konstnärer en ”happening” under den vågade parollen ”Fira slutet på, oordningen i ordning” och anordnade en utställning, av ”degenererade” målningar, som upplöstes av polisen. I oktober 1979 träffades hundratals poeter offentligt för att uttrycka sitt stöd till den fängslade ledaren Wei Jingsheng. Trots en del aktuella tecken på att myndigheterna åter börjat dra åt tumskruvarna, så ger många kulturella ledare sitt bifall till detta blomstrande av nya former. ”Nya vågen-litteratur” publiceras regelbundet i artificiella litteraturtidningar. Under polisaktionen mot de oliktänkande konstnärerna tog intendenterna vid Konstmuseet målningar från den icke-officiella konstutställningen i tryggt förvar. Icke-officiella tidningar har också börjat visa intresse för miljöfrågor, och de har protesterat mot luftföroreningarna i Beijing och att ”historiska landmärken och kulturella byggnader” rivs.

Slutligen rapporterades det att det fanns krav på friare sexuella förhållanden uppsatta på Demokratimuren. Tidigare har FRK-regeringarna bedrivit ett ganska hårt sexuellt förtryck, huvudsakligen med motiveringen att sexuell frihet i Kina i praktiken skulle leda till att kvinnan utnyttjades. Efter kulturrevolutionen har den mer strikta organiseringen av befolkningen och tendensen att tilldela män, och hustrur arbete på olika håll i Kina spätt på den sexuella puritanismen. I den nya mer avspända atmosfären är det troligt att diskussioner om sexuell frihet kommer att bli mer framträdande bland den icke-konformistiska ungdomen

”Li Yi Zhe”

I de följande avsnitten ska jag presentera tre av de mer kända grupperna iden demokratiska rörelsen, och skissera en del av deras uppfattningar och åsikter.

Li Yi Zhe-gruppen kallas så efter de fyra rödgardistledarna i Li Zhengtian, Chen Yiyang och Wang Xizhe, som tillsammans med en fjärde person satte upp en kontroversiell väggtidning i Guangzhou (kanton) 1974.¹⁸ Denna väggtidning, som i stencilerad form, cirkulerade över hela Kina tog upp samma teman som den officiella kampanjen mot Lin Biao, men vidgade den och krävde ett störtande av hela det system som Lin Biao bara var ett symptom på. Indirekt angrep den Jiang Qing och hennes anhängare. (”de fyras gäng”), och krävde socialistisk demokrati, socialistiskt rättssystem och att folkets revolutionära och mänskliga rättigheter skyddades. Under en tid lyckades författarna till denna väggtidning undvika direkt förtryck tack vare att de skyddades av anhängare till Deng Xiaoping i den lokala ledningen i Guangdong. Men även om de inte fängslades, så utsattes de för våldsam kritik, och slutligen ställdes de under ”massövervakning”. Inte förrän, i mars 1977, flera månader efter oktoberkuppen, ställdes de inför rätta. Ironiskt nog anklagades de för att vara anhängare till ”gänget”, och även för att ha anknytningar till Taiwan och till trotskisterna i Hongkong. Under ”gänget” stämplades de bara som ”reaktionärer”; nu anklagades de för att vara ”kontrarevolutionärer”. Efter rättegången

¹⁷ *Uppllysning* (Qimeng) nr 2, 24 november 1979 (JPRS 73215).

¹⁸ Se bilaga V till Amnesty Internationals rapport; *Beijingvåren* (*Beijing zhi chun*) nr 27, januari 1979 (JPRS 73728); och Peter Schier, ”Der Fall Li Yi Zhe”, i *China aktuell*, Hamburg, april 11;9. Ytterligare uppgifter om denna grupps tidigare historia ges i L. Evans, *China after Mao*, Monad Press, New York, 1978, sid 168-176.

hamnade de i arbetsläger. Åtminstone en av dem (Li Zhengtian) har dömts till livstids fängelse. 1978 inledde den icke-officiella pressen en kampanj för Li Yi Zhes frigivande, och Amnesty International adopterade de tre som Samvetsfångar. 1978 utfärdades också den nya konstitutionen, som innehöll många av de förslag som Li Yi Zhe ställde medan ”de fyras gäng” befann sig på toppen av sin bana. Men inte förrän i februari året därpå släpptes och återupprättades slutligen de tre. Arresteringen och fängslandet av dem 1977 togs säkerligen på lokalt snarare än på nationellt initiativ. I början av 1979 gjorde de lokala myndigheterna i Guangdong självkritik för sin behandling av Li Yi Zhe-gruppen. Händelserna kring detta fall är en god illustration av de problem som de högsta ledarna står inför i sina ansträngningar att genomdriva en mer liberal politik trots motståndet från administrationen på lägre nivå.

Efter frigivningen har dessa veteraner inom den demokratiska rörelsen fortsatt sina självständiga teoretiska efterforskningar. En av dem, Wang Xizhe, har publicerat sina uppfattningar, som han beskriver som en ytterligare förbättring av väggtidningen från 1974, i en artikel i den icke-officiella tidskriften *Folkets Röst* under rubriken ”För ett återvändande till en verklig marxism i Kina”.¹⁹ Detta imponerande dokument gör en kraftfull och teoretisk originell kritik av det efterkapitalistiska samhället. Man kan sammanfatta dess argument så här: När proletariatet har gripit makten i ett ekonomiskt underutvecklat land, står det inför två val. Antingen kan det isolera sig från yttvärlden och ta sin tillflykt till en ”feodalt socialistisk” regim; eller så kan det inträda i världssystemet och bli en ”kooperativ fabrik i stor skala” – en ”borgerlig stat utan bourgeoisie” – och producera varor för en kapitalistiskt dominerad världsmarknad. På denna ”kooperativa fabriks” storlek och arbetarnas låga kulturella nivå, så administreras inte ekonomin av arbetarna, utan av deras avantgarde, organiserat i det kommunistiska partiet. En sådan stat kan utvecklas längs två vägar. Antingen kommer arbetarnas kulturella nivå att höjas att de gradvis kan dras in i statens administrativa uppgifter, eller så kommer arbetarnas avantgarde att ”bli alienerat till något som står i motsättning till proletariatet”, dvs till en ”kommunistisk byråkrat”-diktatur. Den sociala grundvalen för en sådan diktatur finns fortfarande i Kina. ”De fyra” var en produkt av och inte en orsak till samhällsförhållandena.

Liksom andra olikänkande teoretiker och studentledarna under kampanjen ”Låt hundra blommor blomma” 1957 har Wang en naiv och idealiserad syn på Jugoslavien. Men det fräscha och nyskapande i hans analys är att han diskuterar förhållandet mellan socialism, demokrati och diktatur i ett större internationellt sammanhang. Han skriver som avslutning: ”Socialismen kan inte förverkligas isolerat, speciellt inte i ett ekonomiskt underutvecklat land”. Trots sina radikala nya teorier tillhör Wang demokratirörelsens moderata flygel i fråga om det dagliga politiska arbetet. Han beskrev Deng Xiaoping som en ”stor proletär revolutionär”; to m efter att denne i mars 1979 hade kritiserat de olikänkande. Han sa också: ”En del personer genomför den demokratiska rörelsen alltför snabbt. Man måste sätta upp en del restriktioner för deras ord och handlingar. Men detta är inte huvudtendensen. Huvudtendensen är att konservativa krafter inom partiet för närvarande vidtar åtgärder som begränsar folkets demokrati”.²⁰

”Beijingvåren”

Denna tidning är rätt typisk för den strömning inom den demokratiska rörelsen som återspeglar ståndpunkterna hos den fraktion i partiledningen som strävar efter ”liberalisering”. Dess uttalade politiska ståndpunkt är att den ”har marxismen-leninismen som ledstjärna, stöder KKP, håller fast vid den socialistiska vägen, och följer Mao Zedongs politik att låta

¹⁹ *Folkets Röst* (*Renmin zhi sheng*) nr 8, juli 1979. Denna artikel återgavs i vänstertidningen *Qishiniandai* i Hongkong. En svensk översättning finns i den följande dokumentsamlingen.

²⁰ Citerat i *Dongxiang* (*Trender*), Hongkong, 16 april 1979, (JPRS 73421).

hundra blommor blomma och hundra tankar tävla”.²¹ Den innehöll ett flertal artiklar som kritiserade det gamla gardet i partiet, hyllade nyligen återupprättade ledare och krävde en granskning av fallet Liu Shaoqi, Dengs viktigaste meningsfrände i partiet i början av 60-talet. Åtminstone fram t o m restriktionerna kom i slutet av 1979, hade den på sätt och vis en liknande funktion som den Deng-vänliga vänsterpressen i Hongkong. Den fungerade som handelsresande för Dengs grupp vid en tidpunkt när denna grupp ville vidta åtgärder för att ytterligare släppa på tyglarna.

Liksom andra icke-officiella tidningar presenterade Beijingvåren detaljreglerade förslag till förändringar av det politiska systemet i riktning mot större demokrati. Dessa förslag formuleras i radikala marxistiska fraser, men i själva verket är de helt enkelt en återuppreppning av den liberala fraktionens ståndpunkter i partiledningen. Den föreslår t ex att man ska ha Pariskommunen som modell för demokratin, men argumenterar sedan att kommunsystemets två viktigaste aspekter – ersättandet av den stående armén med en milis, och ersättandet av byråkratin med demokrati – är ändamålsenliga i Kina för närvarande, p g a imperialismens existens. Om kommunen skulle upprättas med en gång, skulle det bli anarki. Under Hua Guofengs ledning kommer man emellertid att gradvis kunna avskaffa det nuvarande systemet, samtidigt som man skyddar sig mot inblandning från ultrademokratiska ”vänster”-strömningar. Den första åtgärden skulle bli att genomföra demokratiska val till arbetarkommittéer på ”gräsrots”-nivå inom industrin och avskaffa partiledningens direkta kontroll över dem (samtidigt som man behåller partiets ledning på mellan- och toppnivå).²² Men detta förslag lades för första gången fram av Deng i ett tal till den nionde kinesiska fackföreningskongressen i slutet av 1978. Dengs huvudsyfte med detta var ekonomiskt snarare än politiskt, att avlägsna ”det för närvarande utbredda fenomenet att ingen tar ansvar och organisera produktionen på ett normalt och ordnat sätt”. Således har Beijingvåren inte så mycket agerat som oppositionstidning, utan som förmedlare av Dengfraktionens åsikter utanför partiet, även om den presenterar dessa åsikter i marxistiska termer och verkar accepteras som en del av den demokratiska rörelsen. Efter angreppen på demokrati-rörelsen i oktober och november 1979 har den emellertid intagit en kritisk hållning till partiledarna.

”Utforskning”

Utforskning, eller Tansuo, är den tidning som oppositionsledare Wei Jingsheng redigerade fram till dess han arresterades i slutet av mars 1979. Liksom de flesta andra aktivister har Wei en bakgrund som rödgardist. Han var soldat mellan 1969 och 1973, varefter han arbetade som elektriker vid Beijings Zoo. Weis viktigaste påstående är att ”det gamla hatade politiska systemet inte har förändrats” trots ledarbytet. Den mest omfattande redogörelsen för hans politiska och filosofiska ståndpunkter är hans ”Den femte moderniseringen – demokrati” som publicerades i *Utforskning* nr 1 och 2 i december 1978 och januari 1979.²³

Weis grundläggande kritik Mot systemet i FRK är att det är en totalitär stat som ”betraktar undertryckandet av individualiteten som sitt grundläggande överlevnadsvillkor”. Ett sådant system är i grunden onaturligt, eftersom ”människors individualitet går före deras grupp-gemenskap, även om båda dessa är Viktiga beståndsdelar av den mänskliga naturen”. Ett system som undertrycker individualiteten kan därför inte vara verkligt kollektivt. I ett sådant samhälle antar individualiteten och kollektiviteten den groteska formen av ”enväldig individualitet och smågruppsmentalitet”. Enligt Wei är det den marxistiska filosofin som är den totalitära socialismens källa. Denna filosofi är ett ”direkt arv från den feodala filosofins höjdpunkt – den klassiska tyska filosofin”. Det mest fullkomliga förkroppsligandet av demo-

²¹ *Beijingvåren* nr 1, 9 januari 1979 (JPRS 73728).

²² *Beijingvåren* nr 1 och 2, 9 och 27 januari 1979 (JPRS 73421).

²³ JPRS 73756 och 73787.

kratin, i den meningen att individualiteten står i harmoni med samhället, är den borgerliga demokratin i väst. Förenta Staterna i synnerhet är det bästa beviset på att ”demokratin alltid har medfört de mest gynnsamma betingelserna för samhällets utveckling”.

Liksom Wang Xizhe ser Wei en utväg för Kina i ett system av folkstyre av jugoslavisk typ. Wei betraktar marxismen som den viktigaste källan till Kinas ”förgiftning”. Men han tror fortfarande på socialismen, som han anser ”i huvudsak luta åt demokrati”. Han söker sin inspiration i de försocialistiska rörelserna, som han anser vara ”knutna till demokratiska rörelser och direkt intresserade av människors strävan efter lycka”.

Wei Jingsheng står längst till höger av de mer kända aktivisterna i demokrati-rörelsen. Få andra oliktankande delar hans syn på marxismen, även om flera delar hans syn på den borgerliga demokratin. T o m Weis efterträdare som redaktör på *Utforskning*, Lu Lin, verkar vara för ett återvändande till ”den Verkliga marxismens källor, eller marxismen själv”, även om också Lu förkastar vad han anser vara ”Maos falska marxism”.²⁴ Vad gäller den borgerliga demokratin, så är det inte ovanligt att i den demokratiska rörelsens tidningar finns det mest översvallande beröm av Förenta Staterna, även om det i en del tidningar har funnits mer balanserade åsikter.²⁵ År av isolering från resten av världen har lett fram till en situation där t o m högt utbildade och politiskt medvetna kineser har en mycket onyanserad bild av det borgerliga samhället i väst, och ingen riktig förståelse för dess brist på jämlikhet i fråga om rikedomar och makt. Med undantag för Wang Xizhe verkar få skribenter i den icke-officiella som ett världssystem.

Återgången till repression

Signalen till det första större angreppet på demokrati-rörelsen var det tal som Deng Xiaoping höll den 16 mars 1979, där han drog snävare gränser för de politiska aktiviteterna. Dengs tal följdes av varningar, i pressen och offentliga anslag som förbjöd oroligheter och ”kontra-revolutionär verksamhet”. Den 25 mars utkom ett specialnummer av *Utforskning*, som kritiserade Deng för att vilja kväsa demokrati-rörelsen och manade till vaksamhet mot att han skulle ”förvandlas till en diktator”.²⁶ Några dagar senare arresterades ett antal oliktankande, bland dem *Utforskning*s redaktör Wei Jingsheng. Det var vid denna tidpunkt partiet förkunnade sina ”fyra grundläggande principer” för att upprätthålla samhällsordningen; hålla fast vid den socialistiska vägen, proletariats diktatur, kommunistpartiets ledarskap och marxism-leninism-maozedongs tänkande. Pressen i väst har förståeligt nog inriktat sig på de mer synliga offren för denna repression. Men det finns tillförlitliga rapporter om att förtrycket var ganska omfattande, med inte mindre än 2000 arresteringar i Beijing och Shanghai.²⁷ Ett skäl till att de hårdare restriktionerna infördes just vid denna tidpunkt var den militära situationen vid gränsen till Vietnam. Jäsningen bland *shangfang*-petitionärer i Beijing och demokrati-rörelsens ökande djärvhet hotade att sammansmälta i en ny våg av oroligheter och tumult, Detta var strax innan femte april. Massoroligheter på Tiananmentorget på årsdagen av demonstrationerna 1976 skulle ha smulat sönder de kinesiska ledarnas försök att frammana bilden av en nation enad bakom sin armé.

Resultatet av Dengs tal och de efterföljande arresteringarna blev, att den demokratiska rörelsen dämpades. Det dröjde innan stora vägg-tidningar åter började uppträda på demokrati-murarna i något större antal, och inte förrän i maj och juni återvände de icke-officiella tidningarna på gatorna. Denna andra blomstring för demokrati-rörelsen sammanföll med

²⁴ Citeras av Jos Schneider i De Haagse Post, 27 oktober 1!

²⁵ Se exempelvis artikeln ”Amerika är inte heller något frihetens paradys”, citerat ur *Femte Aprilforum* av Helmut Opletal i FEER, 7 september 1979.

²⁶ JPRPS 73421

²⁷ L. Fanchelieu och W. Zafanolli i *Le Monde*, 13 oktober 1979

trettioårsminnet av det tal där Ye Jinying angrep kulturrevolutionen, och med ett ytterligare stärkande av Deng Xiaopings ställning i politbyrån genom att Peng Zhen och andra återvände till viktiga och inflytelserika poster.

I september och i början av oktober ekade åter slagorden på gatorna i Beijing och andra städer när studenter, bönder, arbetare, arbetslösa och *xiafang*-ungdomar återigen gick ut på gatorna för att ge uttryck för sina klagomål. Den 16 oktober ägde rättegången mot Wei Jingsheng rum. Detta var förspelet till ännu ett angrepp på delar av proteströrelsen, även om det fortfarande inte är klart huruvida det kommer att utsträckas till rörelsen i sin helhet. Wei dömdes till 15 års fängelse med motiveringen att han strax innan Kinas invasion av Vietnam ”försåg en utlämning med militära informationer.... skrev och distribuerade artiklar som förtalade marxismen-leninismen, Mao Zedongs tänkande och, agiterade för att proletariats diktatur och det socialistiska systemet skulle störtas och statsmakten erövrats”. Med tanke på tidpunkten för och innehållet i anklagelserna mot Wei är det möjligt att åtgärderna mot honom var ämnade att skrämja de som kritiserade anfallet mot Vietnam.

Weis dom följdes snart av ytterligare arresteringar och en förnyad officiell betoning av demokratins och rättssystemets ”klasskaraktär”. Det finns ingen anledning att förmoda att Deng inte fullständigt stödde denna nya inriktning på den officiella politiken. Vid tidpunkten för rättegången mot Wei sa Deng till en gästdelegation av delstatsguvernörer från USA att Demokratimuren, sittdemonstrationerna och andra demonstrationer ”inte kan representera vårt folks verkliga känslor”. Under den period tyglarna stramades åt var Hua Guofeng i Europa, och Deng var utsedd till verkställande premiärminister. Som ett resultat av det politiska nederlaget för och avsättandet av det gamla gardet kring Wang Dongxing var Dengs inflytande inom ledarskapet starkare än någonsin.

I början av december tillkännagav myndigheterna att i framtiden måste alla väggtidningar registreras och undertecknas, och att författarna till dem inte fick ”avslöja statshemligheter eller inlåta sig på andra illegala handlingar” – skrivningar som trots den nya lagstiftningen är välbekant elastiska. Samtidigt beordrade de att Demokratimuren skulle flyttas från centrala Beijing, där hundratusentals människor varje dag promenerade, cyklade eller körde förbi, till en avlägset belägen park i en förstad. I Changsha, Wuhan, Tiajin och Guangzhou förbjöds vissa icke-officiella tidningar att spridas offentligt. (Angående detta se den gemensamma deklARATIONEN från tre Guangzhoutidningar, som uppmanar aktivister i demokratirörelsen över hela Kina att föra en gemensam kamp för alla ”folkliga tidningars” rätt att få officiella tillstånd; en översättning av denna deklARATION fanns i den franska tidningen *Le Matin* den 6 februari 1980).

När Kina nu går in i 80-talet, vad kommer då att hända med de oliktankande? En jämförelse med tidigare icke-officiella rörelser i Kina kommer att visa en del av de svaga och starka sidorna hos dagens kinesiska oliktankande. Vid tre tidigare tillfällen, närmare bestämt 1942, 1951 och 1966, har KKP:s ledare medvetet uppmuntrat kritik underifrån. Dessa masskritikrörelser, speciellt de 1942 och 1957, har många gemensamma drag även om det också finns många skillnader mellan dem. Men såtillvida som de representerar en gemensam tradition av självständigt tänkande, så finns det föga tecken på att denna tradition utvecklats. Orsaken till detta är sannolikt att det officiella informationsmonopolet i FRK sätter upp oöverstigliga hinder för spridningen av icke-ortodoxa ideologier. Utvecklingen av dessa kritikrörelser går tragiskt lätt att förutsäga: först uppmanar partiledarna folk att tala ut; förr eller senare går denna kritik utöver de uppsatta ramarna; då återställer partiledarna ordningen genom att kväsa kritikerna; avspänningen får ett snabbt slut, och kritiken slumrar fram till nästa omgång av ”blomning och tävlan”.

Det finns många likheter mellan den nuvarande rörelsen och "Låt hundra blommor blomma"-kampanjen 1957. Parallellerna mellan de perioderna erkänns t o m officiellt. Undertryckandet av "Låt hundra blommor blomma" har ofta i den officiella pressen beskrivits som inledningen av "vänster"-perioden och början på Kinas problem. Offren för förtrycket 1957 har inte bara återupprättats i tiotusenden, utan idag säger många av dem också samma sak som de sa innan de arresterades för tjugo år sedan. Men det finns också viktiga skillnader mellan de två rörelsernas karaktär och det sammanhang under vilka de har verkat. 1957 var hela partiet enat bakom sin historiska ledare, Mao. Partiet hade stabiliserat sin ställning och lyckats först återuppbygga och sedan radikalt omstrukturera den kinesiska ekonomin. Idag har de sammanlagda effekterna av ålder och upprepade maktkamper lett till att många gamla ledare har fallit från, och det kinesiska samhället och ekonomin har knappt rest sig från en period av försvagande kaos. När Mao 1957 utlöste "Låt hundra blommor blomma" var det ett medvetet beslut, huvudsakligen för att kuva byråkratisk konservatism inom partiet och förebygga ett brott mellan byråkratin och folket liknande det som hade oroat honom så mycket i fallet Ungern 1956. De krafter han mobiliserade var studenter och äldre intellektuella, som just genomgått tankereformens skärself. Idag har den demokratiska rörelsen till stor del växt fram självständigt, under en lång period av ideologiska stridigheter och experimenterande. I huvudsak bärs den upp av unga arbetare som härdat av år av personliga umbäranden och politisk kamp. Den har en del uppfattningar gemensamma med studenterna 1957, men på det hela taget har deras program ett större teoretiskt djup och en större klarhet än de tidigare, och programmets anda är socialistiskt snarare än (som 1957) liberalt.

En jämförelse med kulturrevolutionen är också lärorik 1966 fanns det en svår spricka i partiledningen. De unga studenter som var kulturrevolutionens massbas saknade erfarenheter av politisk organisering och blev ett lätt byte för slipade politiska ledare. De rivaliserande fraktionerna i partihierarkin tävlade om stöd bland rödgardisterna, varav de flesta förlorade de viktiga politiska frågorna ur sikte och blev hopplöst och t o m sjukligt insnärjda i fraktionalism. Idag är vissa av de oliktankande organisationerna öppna för påtryckningar från Deng Xiaoping, men de flesta av dem står i huvudsak självständiga. De har lyckats undvika att göra sin politik alltför personfixerad, och det trots de våldsamma officiella personangreppen mot "de fyras gäng". Oppositionella teoretiker har starkt betonat att man inte ska titta på den ene eller andre ledarens brister, utan på det underliggande samhällssystemet.

De två viktiga politiska programpunkter på vilka de nuvarande ledarna kom till makten är modernisering och socialistisk demokrati. Det är fullständigt uteslutet att de skulle riskera sitt masstöd genom att helt och hållet backa från sina löften om reformer. Men som de senaste månadernas händelser bara alltför väl visar, så är partiledningen inte beredd att tolerera den djärvare politiska organisering som demokratirörelsen förespråkar, eller öppna systemet för de friska fläktarna av massoppositionen. Dens mål verkar vara att bygga upp ett jämförelsevis ordnat samhälle i vilket "demokratin" omsorgsfullt skulle anpassa för att fungera stärkande och stabiliserande av regimen. Det nu av regimen uppbackade återupplivandet av den handfull "demokratiska partier" som har stött regimen okritiskt sedan 1949, faller fullständigt inom ramen för Dens projekt. En ytterligare tillväxt av en icke-konformistisk och alltmer vältalig demokratisk rörelse gör det inte. Den fortsatta utvecklingen blir därför sannolikt ett fortsatt selektivt förtryck mot oliktankande. Genom att tvinga demokratirörelsen under jorden kan emellertid förtrycket faktiskt stärka dess sammanhållning och tvinga den att stärka sina band till bönderna och arbetarklassen. Det är denna risk Deng tar.

Wang Xizhe: För ett återvändande till en verklig marxism i Kina

Wang och det dokument som följer i översättning nedan presenteras närmare i Bentons artikel ovan (avsnittet om Li Yi Zhe). Här ska vi därför bara tillägga att artikeln ursprungligen sändes till den kinesiska Akademin för Sociala Vetenskaper för publicering i någon av dess officiella tidskrifter, men den refuserades. Den publicerades då i den icke legala *Folkets Röst* (se Benton) och återuptrycktes i en vänstertidskrift i Honkong, varifrån den letat sig till väst.

Vi överlämnar härmed ordet till Wang Xizhe.

Den senaste modenycken i vårt lands media är en sorts ”dyrkan” av ”de fyras gäng”. Det verkar nästan som om ”de fyras gäng” varit gudar med väldig magisk makt. De kunde flytta himmel och jord, de kunde få Kina att byta färg om de ville. Givetvis måste då allt ont som drabbat Kina under det senaste årtiondet ha varit deras verk. Om inte bara de hade funnits, då hade vi inte behövt lida så. Saker och ting har t o m gått så långt kamraterna Wan Bin, och Liu Yu-cheng har tvingats nedlåta sig till denna, sorts dyrkan, och det tvärsenot deras egna uppfattningar. I deras artikel ”Några preliminära anmärkningar angående roten till problemen i det demokratiska livet” – en artikel vi anser vara mycket välskriven – skrev de att Lin Biao och fyras gäng” skapade en feodal fascism i Kina¹.

Marx anmärkte en gång:

”Unghegelianerna tror liksom gammalhegelianerna på religionens, idéernas och allmänbegreppens herravälde i den bestående världen. Skillnaden är bara den att de förra bekämpar de bestående förhållandena som orättmätiga, medan de senare prisar dem som idealiska”.²

Idag är många av våra kommentatorer överens om en sak angående ”de fyras gäng”; nämligen att en handfull personer i ledande ställning över en natt lyckades förändra vårt lands karaktär (Huruvida de var hjältar eller bovar beror på vem man frågar. Enligt dessa kommentatorer var det inte speciella samhälleliga förhållanden som skapade ”de fyras gäng”, utan snarare ”de fyras gäng” som skapade en viss sorts samhälleliga förhållanden. Detta är en ny slags vidskepelse, en ny religion! Folk kan dyrka välvilliga gudar av kärlek till dem, eller de kan dyrka onda gudar av rädsla och avsky. Men i båda fallen visar detta att folk känner sig förvirrade och maktlösa inför, till synes, övernaturliga, främmande krafter. I ett samhälle där människor inte längre behärskas av de produkter som de själva skapat, produkter som förefaller vara främmande krafter – med andra ord i ett samhälle där människor är förmögna att fullständigt kontrollera sitt eget öde – vore det fullständigt omöjligt för vidskepelse att slå rot. Och tvärtom, om en så löjlig vidskepelse som denna ”de fyras gäng-dyrkan” än idag är på modet bland våra kommentatorer, bevisar då inte detta att det kinesiska folket ännu inte på ett verkligt, fullständigt sätt kontrollerar sitt eget öde?

Syftet med denna artikel är att helt kort analysera de samhälleliga förhållanden som har givit upphov till denna vidskepelse, och även de samhälleliga förutsättningar som krävs för att avskaffa den.

Arbetsdelningen

Ett av de mest grundläggande dragen i dagens samhälle är att folket fortfarande är fångade i en arbetsdelning i det samhälleliga produktionssystemet. Medlemmar i modellproduktions-

---

¹ Denna essä publicerades i den kinesiska tidskriften *Zhexue Yanjiu* (Filosofiska studier) nr 2/79. Den gör en genomgång av Marx, Engels och Lenins skrifter om proletariats diktatur. – Ö.a.

² Marx, ”Den tyska ideologin”, i *Människans frigörelse*, Aldus 1965, sid 125.

brigaden i Mahengchang kanske kan engagera sig i en del frivilligaktiviteter, men om de börjar tillbringa alltför mycket tid med detta, då kommer samhället (via pressen) att insistera på att de återvänder till sina produktionsplatser. På samma sätt kan ledande kadrer delta direkt i produktionen, men om de arbetar alltför mycket kan de faktiskt bestraffas och tvingas återvända till sina övervakningsposter.

Socialismen betyder trots allt avskaffandet av alla klasser. Men en förutsättning för klassernas avskaffande är att arbetsdelningen, avskaffas. (Vi inser att detta endast kan betyda att den gamla sortens arbetsdelning avskaffas).

Som Engels sade:

”Så länge det samhällseliga totalarbetet lämnar en avkastning som endast obetydligt överstiger allt vad som erfordras för att säkra allas nödtorftiga existens, så länge arbetet följaktligen för det stora flertalet av samhällsmedlemmarna tar all eller nästan all tid i anspråk, så länge måste även detta samhälle med nödvändighet vara uppdelat i klasser. Vid sidan av det stora flertalet som uteslutande sysslar med tungt arbete bildas en klass som är befriad från direkt produktivt arbete och som ombesörjer samhällets gemensamma angelägenheter: arbetsledning, statliga angelägenheter, rättsskipning, vetenskap, konst osv. Det är alltså arbetsdelningens lag som ligger till grund för uppdelningen i klasser”.³

Men för att det ska bli möjligt att avskaffa den gamla arbetsdelningen krävs en fullständig utveckling av de samhällseliga produktivkrafterna under förhållanden av samhällseligt ägande, samtidigt som det växer upp en hel generation av mänsklig produktiv talang.

Redan i mitten av 1800-talet beskrev Marx och Engels de produktivkrafter de såg runt omkring sig som kolossala – och de talade givetvis om den ångdrivna industrin. Enligt deras uppfattning gjorde de redan då existerande produktivkrafterna – symboliserade av ångmaskinen – det möjligt att bygga ett samhällssystem som skulle ”kunna framställa tillräckligt med produkter så att alla människors behov blir tillfredsställda... På så sätt ger det` kommunistiskt organiserade samhället sina medlemmar tillfälle att fullt sysselsätta sina allsidigt utvecklade anlag”⁴. Detta skulle utgöra grunden för att avskaffa arbetsdelningen, och därmed skulle klasserna försvinna. Marx och Engels trodde t o m att produktivkrafterna redan på 1800-talet hade vuxit till en punkt där de inte längre kunde rymmas inom de kapitalistiska produktionsförhållandenas ramar. De sa rent av att det var möjligt att det kapitalistiska produktionssättet skulle gå under under det århundradet (i överensstämmelse med principen att inget samhällssystem kan gå under om det inte har utvecklat alla produktivkrafter för vilka det har spelrum). Eftersom den ångdrivna industrin representerade de mest utvecklade produktivkrafter som var förenliga med det kapitalistiska produktionssättet, och eftersom ångmaskinen redan var fullt utvecklad, så borde, resonerade de, kapitalismen gå under. Ett halvsekel senare, 1895, erkände Engels att så inte hade varit fallet och skrev:

”Historien har givit oss alla, som tänkte på liknande sätt, orätt. Den har gjort klart att tillståndet inom den ekonomiska utvecklingen på kontinenten då ännu inte på långt när var moget för ett avskaffande av den kapitalistiska produktionen. Den har visat detta genom den ekonomiska revolutionen...”

Sedan Engels hade räknat upp de ekonomiska förändringar som hade skett i de olika europeiska ländernas ekonomier under detta halvsekel anmärkte han att allt detta hade skett ”på kapitalistisk, år 1848 alltså ännu mycket expansionsduglig, grundval”⁵. Märk väl att 1848 var det år då Marx och Engels i *Kommunistiska Manifestet* hade förkunnat det kapitalistiska

³ Engels, *Anti-Dühring*, Arbetarkultur 1976, sid 388.

⁴ Engels, *Kommunismens grundsatser*, KFmlr, Göteborg 1971, sid 17-18.

⁵ Ur Engels förord till Marx ”Klasstriderna i Frankrike 1848/50”. Här citerat ur *Marx/Engels i urval*, Wahlström 1965, sid 226.

produktionssättets omedelbart förestående undergång. Utifrån denna förståelse skrev Engels, att även om arbetarna i Frankrike ”förstod den motsats som existerade mellan arbetarklassen och bourgeoisin, så hade varken den ekonomiska utvecklingen eller de franska arbetar-massornas andliga nivå då ännu uppnått det stadium, som skulle ha möjliggjort en social omdaning”⁶.

Vilka slutsatser går det att dra av detta? Att proletariatet ska slå sig till ro och vänta tills kapitalismen har utvecklat alla produktivkrafter för vilka den har spelrum, och först därefter organisera en revolution? Absolut inte. Den Andra Internationalens gradvisa förändringslära fördömdes av Lenin, som djärvt ledde Oktoberrevolutionen. Lenin insåg att det var möjligt för arbetarklassen att gripa makten, och under sin egen ledning genomföra den kapitalistiska utvecklingens uppgifter, och därmed skapa socialismens materiella förutsättningar. Socialismen är emellertid inte en fråga som gäller bara ett land; socialismen är ett världsomspännande system. Till socialismens materiella förutsättningar hör inte bara högt utvecklade produktivkrafter, utan även den världsmarknad som kapitalismen skapat, den i grunden ömsesidigt beroende, världsomspännande sammanslutning av mänskligheten som Marx talade om. Engels sa rent ut att socialismen inte kunde segra i ett enda land, utan att den tvärtom först och främst måste betraktas ur världsmarknadens synvinkel⁷.

När arbetarklassen väl har gripit makten, och gradvis tagit kontrollen över produktionsmedlen i ett enda ekonomiskt efterblivet land, ett land som innehar en underordnad ställning på världsmarknaden, då har det två vägar att välja mellan. Det kan föra en politik av isolering och självtillräcklighet, och befordra sin egen naturliga ekonomi – och således knuffa landet bakåt mot en form av ”socialism” med feodala drag (som förr eller senare kommer att bryta samman). Eller Så kan det föra en ”den öppna dörrens” politik, gå ut på världsmarknaden och göra framsteg genom ett förbund med alla nationer i världen. I det senare fallet, under förhållanden där de kapitalistiska produktivkrafterna i de mest utvecklade länderna har en dominerande ställning internationellt, kommer produktionen oundvikligen att behålla vissa drag från det kapitalistiska produktionssättet. Marx skrev att det dominerande produktionssättet är som ett stort, färgat ljus, som gör att alla föremål oavsett färg verkar ha samma färg som detta produktionssätt. I grund och botten är det därför som socialismen i vetenskaplig mening inte kan uppnås i ett enda, isolerat land. Men detta innebär att vi egentligen talar om ett kapitalistiskt produktionssystem som grundas på ett system av offentligt ägande i ett enda land – dvs ett kapitalistiskt produktionssätt utan kapitalister. (Och den stat som upprättas på denna grundval är en sorts borgerlig stat utan borgarklass).

I detta produktionssätt blir arbetarklassen i sin helhet viss mening sin egen arbetsgivare, och i en annan mening än egen arbetstagare. Detta innebär varuproduktion, och även, om produktionen på den inhemska; marknaden kanske kan styras längs allmänt socialistiska linjer, mer eller mindre enligt en plan, så innebär detta, med tanke på de växande och alltmer djupgående banden mellan de egna varorna, och den kapitalistiska världsmarknaden, att det ändå bara är fråga om ett speciellt slags kapitalistiskt Produktionssätt. Det är fortfarande tvunget att följa många av den kapitalistiska produktionens grundläggande regler. Detta blir än tydligare allteftersom dess varors relativa vikt ökar på den kapitalistiska världsmarknaden.

I sin diskussion om arbetarägda kooperativa fabriker inom ramen för det kapitalistiska produktionssättet, skrev Marx:

”Inom den gamla formen är arbetarnas kooperativa fabriker det första utbrytningsförsöket... Men motsatsen mellan kapitalet och arbete är upphävd inom dem, även om till en början bara i den

⁶ Ur Engels ”Förord till den första italienska upplagan 1893”, i *Kommunistiska Manifestet*, Arbetarkultur 1973, sid 21.

⁷ Se Engels, *Kommunismens grundsatser*, sid 16.

formen att arbetarna som sammanslutning blir sin egen kapitalist, dvs använder produktionsmedlen till utnyttjande av sitt eget arbete”.⁸

Marx kallade sådana kooperativa arbetarfabriker en form av ”positivt avlägsnande” av det kapitalistiska produktionssättet. Representerar inte Ryssland efter Oktoberrevolutionen, och Kina sedan segern 1949, helt enkelt denna form av avlägsnande av det kapitalistiska produktionssättet i gigantisk skala? Betraktade i världsskala är dessa ”socialistiska länder” bara förstoraformer av arbetarnas kooperativa fabriker, som har uppstått inom det kapitalistiska produktionssätt, som dominerar internationellt? Detta är utgångspunkten för analysen av den proletära diktaturens alla teoretiska problem.

Vad bestämmer karaktären på dessa enorma kooperativa arbetarfabriker (eller ”socialistiska länder”)? Det kan bara vara dessa faktorer:

För det första, de som representerar arbetarkollektivet, och som sköter kooperativen, måste väljas demokratiskt av arbetarklassen i sin helhet, och de måste kunna avsättas när som helst. De kan inte agera som arbetarklassens herrar – tvärtom måste de vara fullkomligt ansvariga inför arbetarklassen.

För det andra måste dessa ledares löner vara lika stora som, eller aningen större än en yrkesarbeters.

Och *för det tredje* måste den orubbliga arbetsdelningen mellan ledarna och arbetarna avskaffas och göra det möjligt för alla arbetare att utföra styrelse- och övervakningsuppgifter. Detta är vad vi kan kalla det socialistiska produktionssättets lägre stadium i ett enskilt land (även om det i själva verket bara är arbetarstyre i en speciell sorts kapitalistiskt produktionssätt). I politiska termer kallar vi det proletariats klassdiktatur.

Men på grund av sin enorma storlek (i ett helt land) är denna ”arbetarnas kooperativa fabrik” också förenad med nya sorters problem. Eftersom, som vi har visat, produktivkrafternas utvecklingsnivå ännu inte tillhandahåller en tillräcklig materiell grundval för ett avskaffande av arbetsdelningen, och eftersom proletariats kulturella nivå och förmåga att leda fabriken fortfarande är begränsad, så måste man anförtro ledaruppgifterna åt proletariats mest avancerade skikt (organiserat i Kommunistpartiet).

Lenin uttryckte det så här:

”Denna låga kulturnivå gör att sovjeterna, som enligt sitt program skall vara organ för en styrelse utövad av de arbetande, själva verket är organ för en styrelse för de arbetande, utövad av proletariats avancerade skikt men inte av de arbetande massorna”⁹.

Men som Lenin anmärkte innebär en sådan arbetsdelning enorma potentiella faror, eftersom den ”nedsätter sovjetmakten och återupplivar byråkratin”.¹⁰ Arbetarmassornas stora majoritet deltar inte i ledningen. Och eftersom ”det alltid legat en samhällelig ämbetsutövning till grund för det politiska herraväldet”,¹¹ så deltar de därmed inte i diktaturen. Vad kan man göra åt detta? Om proletariats avancerade skikts diktatur är ett oundvikligt ekonomiskt och politiskt stadium i utvecklingen av en sådan ”borgerlig stat utan borgarklass”, då kan vi bara erkänna och förstå detta faktum. Men vad vi måste undersöka är de två möjliga utvecklingsvägarna för proletariats avancerade skikts diktatur – Kommunistpartiets diktatur,

⁸ Lenin, *Valda verk i tre band*, bok 3, sid 115.

⁹ Lenin, *Valda verk i tre band*, bok 3, sid 115.

¹⁰ 10) Lenin, *ibid.*, sid 112.

¹¹ Engels, *Anti-Dühring*, sid 246.

Två möjliga vägar

När Kommunistpartiets diktatur upprättats, så kan den uppenbarligen gå endera av två vägar. En möjlighet är att de samhälleliga produktivkrafternas utveckling och arbetarmassornas ökande kulturella nivå och förmåga att leda, kommer att åtföljas av en gradvis övergång från partiets diktatur till organiseringen av proletariatet i sin helhet, och slutligen till proletariatets diktatur¹². Å andra sidan är det också möjligt att Kommunistpartiets diktatur gradvis bryter sig loss från samhällets kontroll och blir till en despotisk makt över samhället. Det som börjar som proletariatets avancerade del (och i synnerhet dess ledande organisation) kan fjärras från och vända sig mot proletariatet. Det som börjar som det avancerade skiktets diktatur kan förändras till ”KP-byråkraternas” diktatur, byråkrater som har svept in sig i Kommunistpartiets fana¹³.

När Engels analyserade hur den samhälleliga arbetsdelningen leder till uppkomsten av klasser, så beskrev han klart ”hur dessa samhällsorgan genom sin självständighet i förhållande till, samhället med tiden kunde svinga sig upp till herravälde över samhället, hur den ursprungliga tjänaren där lyckan var gynnsam så småningom förvandlade sig till herre...”.¹⁴ Kamrat Mao Zedong var också bekymrad över möjligheten till att detta skulle hända när väl kommunistpartiets diktatur hade uppstått. Han sa till oss att se upp med uppkomsten av nya aristokratiska sociala skikt, och han myntade begreppet ”byråkratisk klass”. Men det måste dock erkännas att kamrat Mao Zedong på den teoretiska nivån inte helt hade befriat sig från inflytandet från uppfattningen att historien skapas av hjältar. Han tillämpade inte Lenins uppfattning om hur man uppnår proletariatets diktatur genom en övergång från partiets diktatur till organiserandet av proletariatet i sin helhet.

Tvärtom – även om Mao såg faran av att Kommunistpartiet byråkratiserades när detta tagit makten, så hängde han icke desto mindre upp sina förhoppningar om att för gott bibehålla ett friskt parti på några få ledande individers ideologiska kvalitéer. Han ansåg att partiets och statens öde berodde på om det högsta ledarskapet var i händerna på de ”sanna marxisterna” eller inte. Detta kamrat Mao Zedongs teoretiska misstag orsakade oundvikligen att partiets diktatur degenererade till individuella ledares diktatur. Ledarna bröt sig således loss från partiets och folkets kontroll. De blev veritabla gudar som kunde bestämma folkets öde, heliga avgudar som spelade översittare gentemot samhället, och inte tolererade ens den minsta vanvördnad. Det var den nya religion som Lin Biao och ”de fyras gäng” uppammade som, gav upphov till de subjektiva villkoren för detta.

Men vad ska, vi då göra för att kunna slå in på vägen från partiets diktatur till organiserandet av proletariatet i sin helhet, och slutligen till proletariatets diktatur? Vilka är för övrigt kännetecknen på proletariatets klassdiktatur? Som kamrat Yu Guangyuan har förklarat, så kan vi hitta några ledtrådar till detta genom att titta på det socialistiska Jugoslavien.

Låt oss då ta en titt på Jugoslaviens teori och praktik.

De jugoslaviska erfarenheterna

De jugoslaviska kamraterna är fullt medvetna om faran för byråkratisering under Kommunistpartiets diktatur. De förstod på ett riktigt sätt Lenins varning för ”återupprättandet av byråkratin”. De anser inte att Marx’ och Lenins varningar för faran av byråkratism enbart kan

¹² Här anmärker författaren att ”denna fråga har kamrat Yu Guangyuan utvecklat mycken bra, och vi är honom stort tack skyldig”. Yus artikel, som jämför Lenins och Stalins skrifter om proletariatets diktatur och kommunistpartiets roll, fanns i tidskriften *Baiko Zhishi* (Encyklopedisk Kunskap) nr 1/79. – Ö.a.

¹³ Se Lenins ”Letter to G.Y. Sokolnikov” /22 februari 1922/, i *Collected Works*, band 35, Progress Publishers, Moskva 1966, sid 549.

¹⁴ Engels, *Anti-Dühring*, sid 246.

inskränkas till ”faran för att personer som är anställda i byråkratin utvecklar speciella kännetecken, dvs ineffektivitet, långsamhet, obarmhärtighet och ett omänskligt uppträdande från den administrativa apparaten”.¹⁵ De betraktar snarare denna sorts byråkratism som ett socio-ekonomiskt fenomen.

Detta fenomen uppkommer i ett enskilt socialistiskt land (som vi betraktar som en enorm kooperativ arbetarfabrik inom det världsomspännande kapitalistiska produktionssättet), när producenterna ännu inte är verkligt förenade med produktionsmedlen, och producenterna därmed fortsätter att se produktionsmedlen som en främmande, fientlig kraft. Partiet och staten förutsätts sköta produktionsmedlen som representanter för producenterna, men som kamrat Kardelj anmärkte, ”så fort denne representant blir självständig i skötandet av produktionsmedlen, så upphör han att vara arbetarmassornas verkliga representant, och han blir i stället herre över dem”.¹⁶

De jugoslaviska kamraterna förnekar inte det historiskt nödvändiga i att partiet och staten sköter produktionsmedlen som representanter för arbetarmassorna under ett visst skede efter revolutionens seger, i en situation där arbetarmassornas kulturella nivå fortfarande är låg. De anser det emellertid nödvändigt att utrota varje fara för att partiet och staten blir härskare över folket, nya herrar över samhället.

Ur detta härstammar behovet av att gradvis men bestämt gå framåt på den väg som Marx och Lenin pekat ut, att ena de förenade producenterna med produktionsmedlen, att genomföra vad Lenin kallade ”omvandlingen av det arbetande folkets representanters politiska makt till det arbetande folkets politiska makt”. På denna teoretiska grund har de jugoslaviska kamraterna genomfört tre viktiga normer i praktiken:

1. Arbetarstyre på det ekonomiska området;
2. Arbetarnas självstyre på det politiska området; och
3. En ledande roll för Kommunistpartiets medlemmar, en roll som inte består i direkt administration av samhället, utan snarare av ett stärkande av den politiska ideologin. Arbetarstyret på det ekonomiska området förverkligar i praktiken det ideal som Marx och Engels förklarade, att ”all produktion (måste) underställas hela samhället... och under medverkan av alla dess medlemmar”.¹⁷

Arbetarnas Självstyre på det politiska området garanterar att den proletära demokratin verkligen är den mest direkta demokratin. Och liksom i alla socialistiska länder kommer kamraterna i Jugoslavien att berätta för er att den socialistiska demokratin är överlägsen även den mest fulländade demokrati i Väst.

Men de jugoslaviska kamraterna stannar inte vid enbart allmän propaganda. Inte heller använder de tom propaganda för att skrämja de vanliga människor som kräver demokrati. Tvärtom har, de på ett realistiskt sätt tagit itu med att skapa en stark ekonomisk och organisatorisk grund för denna sorts demokrati.

Socialistisk demokrati är inget som på ett konstgjort sätt kan ges till samhället genom att anta en lag; den kan endast uppstå organiskt ur vissa nya ekonomiska förhållanden, på en ny ekonomisk grundval. Den är ingenting annat än den politiska form som på ett naturligt sätt motsvarar dessa nya ekonomiska förhållanden. Här ser vi fröet till proletariatets klassdiktatur, ty i grund och botten är proletariatets diktatur bara det politiska uttrycket för att hela

¹⁵ Edvard Kardelj, *The Practice of Socialist Democracy in Yugoslavia*, jugoslaviska informationscentret i New York, odaterad, sid 3.

¹⁶ Edvard Kardelj, ”Report to the People’s Assembly on the New Constitution”, *New Fundamental Law of Yugoslavia*, Union of Jurists’ Associations, Belgrad, 1953, sid 19.

¹⁷ Engels, *Kommunismens grundsatser*, sid 12.

proletariatet organiseras för att på ett direkt sätt styra produktionen. Ett sådant system, där Kommunistpartiets medlemmar inte har den direkta administrativa ledningen över samhället, utan bara leder stärkandet av den politiska ideologin, har genom att gå till roten med faran förhindrat byråkratisering av partiet. Det har stärkt banden mellan partiet och de folkliga massorna, verkligen bevarat det proletära avantgardets karaktär, och befäst folkmassornas grundläggande makt i sin helhet.

Detta är Jugoslaviens grundläggande teori, och praktiska erfarenheter.

Här måste vi i korthet citera ur en rapport som kamrat Su Shaozhi avgivit efter ett besök i Jugoslavien. Han rapporterade att han, Li Yimin och andra kamrater som hade varit där, var överens om att ”även om det under de trettiofem år som gått sedan Jugoslavien uteslöts ur Kominform¹⁸ har varit en hel del diskussioner, så är det ändå svårt att få fram sanningen ur sådana dokument. Praktiken är trots allt det enda kriteriet på sanning. Bara en blick på Jugoslavien visar emellertid att det definitivt har blomstrat, och dess framtid är oerhört ljus”.

Nå, när vi frigör vårt tänkande, borde vi då inte själva utforska de socialismens olika former och de olika vägarna till en socialistisk utveckling? Och borde vi inte lära en del från de jugoslaviska kamraterna? Minns hur de trotsade Stalin och frigjorde sitt tänkande!

Faran för byråkratisering i Kina

Om vi kan säga, att den samhälleliga arbetsdelning som nödvändiggjorts av den ekonomiska och kulturella efterblivenheten är det objektiva villkoret för byråkratiseringsfaran under ett kommunistpartis diktatur i allmänhet och i vårt land i synnerhet, så innebär detta att även subjektiva faktorer är inblandade. Kamraterna Wan Bin och Liu Yucheng har analyserat detta mycket bra. Som de uttrycker det:

”Den verkliga roten till problemet är att vi saknar en medveten förståelse av följande fråga. Enligt den marxist-leninistiske läran är den proletära staten i själva verket en stat som redan har börjat ‘vittra bort’ (i den mening att makten i samhället alltmer ligger hos folket självt) och det marxist-leninistiska programmet kräver ett fullständigt avskaffande av det gamla systemet med regerings-tjänstemän. Den proletära staten är fortfarande ett instrument för en klass’ styre. Men samtidigt är den inte längre en stat i den gamla meningen, utan snarare ett organ för utvecklad demokrati. I vårt land har emellertid dessa den proletära statens två aspekter skilts från varandra i både teorin och praktiken, och betoningen ligger på den förra medan den senare ignoreras. Som ett resultat av detta har partiet och de statliga organen i vårt land i viss mån avvikit från marxismens lära om den proletära staten”.¹⁹

Dessa är de subjektiva villkor som ligger bakom faran för en byråkratisering av partiet.

I ett försök att motverka sin egen tendens till byråkratisering genomför partiet ständigt utrensningar som syftar till att rena sig själv och garantera sin proletära renhet. Detta visar partiets lojalitet mot folket. Ur historisk synvinkel är emellertid primära faktorer i sista hand avgörande över sekundära, oavsett hur mycket de sekundära faktorerna ibland kan reagera på och påverka de primära. Materiella faktorer är alltid i sista hand avgörande över idéer. Detta är ett faktum som ingalunda kan ändras av någons subjektiva avsikter.

¹⁸ Den Kommunistiska Informationsbyrån.(Kominform) bildades av Stalin 1947. (Som en artighetsgest mot de Allierade hade Komintern avskaffats under 2:a världskriget). De som var med från början var kommunistpartierna i Sovjetunionen, Polen, Tjeckoslovakien, Ungern, Rumänien, Bulgarien, Jugoslavien, Italien och Frankrike. Det jugoslaviska kommunistpartiet uteslöts i juni 1943 när konflikten mellan Tito och Stalin hade brutit ut. – Ö.a.

¹⁹ Wan Bin och Liu Yucheng, ”Några preliminära anmärkningar om källan till problemen i det demokratiska livet”, *Zhexue Yanjiu*, (Studier i filosofi), nr 2/79.

Om den *materiella grunden* till faran för partiets byråkratisering ligger i det speciella kapitalistiska produktionssätt som är förhärskande undersocialismens första skede, hur i all världen kan då de som representerar produktionsförhållandena i en oberoende ställning, och som under produktionens lopp hela tiden utvidgar sitt oberoende, genom utrensningar eliminera sin egen tendens att fjärmas från arbetarklassen? Hur i all världen kan de på något avgörande sätt avlägsna faran för byråkratisering? Uppmanar inte alltid vårt samhälle partikadrer att inte sträva efter egna privilegier? Kräver vi inte ständigt att kadrerna inte ska glömma att de är ”offentliga tjänare”? Men om kadrerna i sin samhälleliga tillvaro inte ser någon materiell orsak till att verka som samhällets tjänare, hur kan vi då förvänta oss att de, i sitt medvetande, ska komma ihåg att de är ”offentliga tjänare”?

Låt oss nu gå från teori till verklighet.

Händelserna vid Tiananmen²⁰ gav oss en vink om hur långt partiet har frigjort sig från folkets kontroll och blivit en despotisk makt över samhället i sin helhet. Minns ni alla de tiotusentals dikterna vid Tiananmendemonstrationen? De var valsedlar. Demonstrationen var en spontan opinionsyttring, en riktig folkomröstning. I form av dikter röstade folket på offentliga tjänare som de kunde lita på – kadrer som Zhou Enlai – och samtidigt försökte de avsätta de lokala despoter som de hade fått på halsen. Det var ett modigt försök av folket att återta kontrollen över ett parti och en stat som hade blivit dem alltmer främmande.

Till slut fann emellertid folket att det de hade skapat redan hade övergått i sin motsats, och det hade börjat bli en kraft som härskade över dem. Partiet kuvade Tiananmendemonstrationen, och i och med det bevisade det att alla de nödvändiga sociala, materiella och subjektiva villkoren för ett sådant kuvande redan hade mognat. Således var det ingalunda en slump att ”de fyras gäng” tog makten. Det var ingenting annat än ett offentligt avslöjande och bekräftande – i form av en öppen sammanstötning i stor skala – av partiets fjärmande från folket.

Viktigast av allt var emellertid att detta offentliga avslöjande ledde till ett positivt resultat – det skakade breda skikt bland folket, liksom många verkliga marxister i partiet. Det gav dem en brinnande känsla att detta aldrig får hända igen, och att något måste göras för att rädda partiet!

Senare kom segern i oktober 1976, när de verkliga marxisterna i partiet, de som representerade folkets vilja, fullkomligt krossade ”de fyras gäng”. (I juridiska termer ”avlägsnade” de ”de fyras gäng” från sina poster). I sista hand var detta emellertid inte ett resultat av att folket utövade sin rätt att avsätta tjänstemän, utan snarare att de verkliga marxisterna i partiet utövade sin rätt att avsätta dem. Segern i oktober representerade således inte den proletära diktaturens seger, utan bara en seger för det avancerade proletära skiktets diktatur. Kommunistpartiets diktatur (som utövar sin diktatur mot de antifolkliga, reaktionära krafterna i partiet). Och även om folket gladdes över och inspirerades av segern i oktober, så gav det ändå till resultat att två olika slags krav restes.

En del av massorna kände sig missnöjda på att de fortfarande saknade de materiella och subjektiva medlen för att direkt avsätta ”de fyras gäng”, och därför reste de demokratiska krav som gick ytterligare ett steg i denna riktning. Men å andra sidan verkade en del av massorna bara än en gång upptäcka behovet av en ”frälsare”. Dessa människor gick omkring och sa: ”Låt oss hoppas att onkel Deng lever länge än!” En del bad till om böner. Samtidigt som detta

---

²⁰ Den 5:e april 1976 drabbade inte mindre än 100 000 demonstranter samman med polisen på Tiananmentorget i hjärtat av Peking. Det skedde sedan myndigheterna hade tagit bort tusentals kransar och dikter som lagts på torget till minne av den bortgångne vice premiärministern Zhou Enlai. Zhou och den del av Kommunistpartiet som han ledde betraktades som företrädare för ekonomisk modernisering. – Ö.a.

var ett tecken på folkets kärlek till de verkliga marxisterna i partiet, så visade det hur lite folket känner att de verkligen kan kontrollera sitt eget öde!

Vi kan också betrakta faran för byråkratisering ur en annan synvinkel. Wang Xiaoping, huvudpersonen i Wang Xiaoping-korruptionsfallet, sade efter sin rättegång: ”Detta är en politisk komplot! De straffar mig för att komma åt min far!” Vad avslöjar denna anmärkning? Den vittnar om att den inre partikampen betraktas som striden om att omfördela egendomar inom partiet. Detta sätt att tänka är uppenbarligen mycket vanligt bland baskadern och deras barn idag. Om det inte vore så, hur skulle då Wang Xiaoping någonsin ha kunnat hoppas på att få ett sådant oerhört stöd från kadreerna och deras barn?

Det nuvarande byråkratiska kadersystemet, som grundas på hierarkisk maktstruktur, har redan orsakat att alla utom några få partikadrer i praktiken har ignorerat de fyra moderniseringarna²¹, bortsett från när det gäller att kämpa för välstånd och makt för sig själva, eller att göra sitt bästa för att behålla sina officiella löner. Problemet med kaderutnämningar har redan blivit en kraftig broms på de fyra moderniseringarna, och det hörs allt högre röster för reformer av det byråkratiska kadersystemet. Ett effektivt kadersystem – som inte godtar några som helst privilegierade ställningar – är avgörande för om vi ska uppnå de fyra moderniseringarna. Innebär inte den fortsatta existensen och utvidgandet av det byråkratiska kadersystemet, och det trots att det finns ett skriande behov av reformer, ett allvarligt hot mot vår stora nationella uppgift?

Ända sedan Centralkommitténs Tredje Plenarmöte (i december 1978) har vi ofta talat om problemet med det stela, förstockade tänkandet hos många personer i partiet. Dessa personer varken tänker själva, eller låter andra tänka. Men bör inte detta förstockade tänkande förklaras i termer av dessa personers förstockade samhällliga tillvaro? Är det inte just deras förstockade sociala tillvaro som leder till ett så stelt sätt att tänka? Deras sociala ställning är trots allt bara en trög, livlös, byråkratisk tillvaro, Kan en kapitalist, som av rädsla för konkurrens och på jakt efter profiter rusar världen runt, lida av ett så förstockat tänkande? Kan en vetenskapsman, som vågar utmana gamla, accepterade teorier trots att han stöter på motstånd från alla håll, förfalla till ett så stelt sätt att tänka?

Kadrer vars tänkande har stelnat i ”allt-vad-ism”²² är inget annat än intellektuella representanter för de byråkratiskt förfallna krafterna i partiet. De är den största källan till den tröghet som hindrar framstegen för det kinesiska samhället idag. Har de inte helt enkelt övergått från metoden att ”ständigt hänga fast vid den linje som en gång slagits fast” till ”allt-vad-ism”. Är det inte de som, när de konfronteras med de verkliga marxisterna i partiet och med massornas växande krav på reformer, alltid försöker hävda och försvara sina egna specialintressen genom att skrika om hoten från de som försöker att ”hugga ner /maoismens/ fana”? Om dessa

²¹ Det var Zhou Enlai som föreslog politiken med ”de fyra moderniseringarna” (dvs att modernisera Kinas industri, jordbruk, vetenskap/teknologi och militärväsende) i ett tal vid den Fjärde Nationella Folkkongressen i januari 1975. Maoregimen förkastade efter Zhou's död denna politik, men den har återupplivats av det nuvarande ledarskapet med Deng-Xiaoping i spetsen. Man har högtidligt utlovat att de ska genomföra dessa fyra moderniseringar, och göra Kina till ett modernt land innan år 2000. – *Ö.a.*

²² Ända sedan 1978 har pressen i Kina bedrivit en kampanj mot de regeringstjänstemän (”kadrer”) som erhölet sina poster under Maoregimen, och som nu gör motstånd mot den nya politiken. Termen ”allt-vad-ism” har myntats för att förlöjliga de som säger att allt vad Mao har sagt måste vara rätt, och det oavsett vad verkligheten säger. Andra envisa byråkrater har fördömts för att ”ständigt hänga fast vid den linje som en gång slagits fast”.

Mao Zedongs tänkande har också ifrågasatts, även om det har gjorts på ett mer finkänsligt sätt än när man kritiserar Maos underhuggare. I pressen har det pågått en diskussion om filosofins principer, där Deng Xiaoping har framställts som en förkämpe för uppfattningen att ”praktiken är det enda kriteriet på sanning”. I ett land där Maos skrifter i årtal har behandlats som heliga skrifter är den politiska innebörden i denna mening omiskännlig. – *Ö.a.*

personer är så förtjusta i ”fanan”, varför hörde man då inte ens ett pip från dem när Lin Biao och ”de fyras gäng” höll på att ”hugga ner fanan”?

Givetvis är detta bara ena sidan av saken. Vi kan vara optimistiska vad gäller partiet i vårt land. Det är det medvetna marxistiska synsättet som dominerar, eller slutligen kommer att dominera, inom partiet. Ett bevis för detta är partiets resoluta handlande när det gällde att krossa tendensen att ”ständigt hänga fast vid den linje som en gång slagits fast”; att kritisera ”allt-vad-ismen”, och upprätthålla den konsekventa materialismens fana, uppfattningen att praktiken är det enda kriteriet på sanning. Partiet har bestämt sig för att eliminera riskerna för att det byråkratiseras, att följa den principfasta inriktning som Marx och Lenin utpekade i sina skrifter om Pariskommunen, och således gå framåt från partiets diktatur till hela arbetarklassens organiserade diktatur. Har inte de ledande partiideologernas ansträngningar på filosofins område redan visat detta?

Arbetarklassens klassdiktatur!

När vi försöker förverkliga arbetarklassens klassdiktatur, så är uppfattningen om Kommunistpartiets ledande roll det största ideologiska hindret som vi står inför. Detta är en fråga som aldrig var något problem på Marx’ tid. Marx föreställde sig aldrig att en socialistisk revolution skulle kunna äga rum i ett enda ekonomiskt och kulturellt efterblivet land, där folket ännu inte var förmöget att självt styra landet. Av denna anledning drömde inte ens Marx om att Kommunistpartiet i en sådan ”arbetarstat” skulle kunna ta på sig en direkt ledande administrativ roll, och börja härska över samhället²³.

I Marx’ och Engels’ skisser över det framtida, samhället skulle alla samhällliga förhållanden i en sådan ”arbetarstat” bli en utvidgning av produktionsförhållandena inom arbetarnas kooperativa fabrik²⁴. De nya ekonomiska förhållandena bland medborgarna skulle avgöra valet av samhällets nya administratörer, som bara kunde komma från de självstyrande kommunernas led. Och givetvis skulle dessa administratörer bara vara ansvariga inför det folk som valt dem, aldrig inför någon sorts speciell makt som styrde samhället.

Frågan om partiets roll blev ett problem först på Lenins tid. Problemet togs upp av Lenin, som lärde oss att en arbetarstat som byggs på en ekonomiskt och kulturellt efterbliven grund, som i Ryssland, under en tid skulle tvingas låta arbetarklassens avancerade del utöva den administrativa och politiska kontrollen i klassens ställe. Under de förhållanden som rådde på den tiden föreslog Lenin därför att inget statligt departement som ännu inte stod under partiets ledning skulle tillåtas lösa några viktigare politiska eller organisatoriska frågor.

Stalin inte bara genomförde detta Lenins direktiv, han gjorde det till en absolut regel. Från den tiden sågs Kommunistpartiets direkta administrativa ledning över samhället i sin helhet som den absoluta, oföränderliga och enda formen för arbetarklassens diktatur i ett socialistiskt land. När de jugoslaviska kamraterna i början på 50-talet uttalade vissa meningsskiljaktigheter, så förklarades de omedelbart som kättare och bannlystes. Men de senaste sextio årens erfarenheter och lärdomar lär oss att detta slags teori, som ser en direkt administrativ ledning över samhället som den enda formen för partiets ledande roll, i praktiken är oerhört skadlig. Den står också i motsättning till Lenins ursprungliga syften, eftersom den uppgift Lenin ställde sig just var att ”omvandla det arbetande folkets representanters politiska makt till det arbetande folkets politiska makt”.

Om alla viktigare politiska och organisatoriska frågor måste lösas genom direktiv från den centrala partiledningen, så skulle detta i själva verket innebära att när man skulle ta itu med

²³ Marx ”The Conspectus of Bakunin’s book State and Anarchy”, i *Marx, Engels and Lenin on Anarchism and Anarcho-Syndicalism*, Progress Publishers, Moskva 1974, sid 148.

²⁴ *Ibid*, sid 151.

offentliga befattningshavare som ”de fyras gäng”, skulle folket vara totalt maktlösa att göra något annat än att tyst invänta instruktioner från partitopparna. Vittnar inta det sovjetiska Kommunistpartiets byråkratisering – och risken för byråkratisering av det kinesiska Kommunistpartiet om detta?

Vår uppgift är alltså att omvandla partiets diktatur till hela proletariatets organiserade diktatur, att förändra partiets roll från en direkt administrativ ledning av samhället till en stark politisk och ideologisk ledning, inom ramen för ett självstyre i samhället som helhet, grundat på självstyrande kommuner. (Lenin ansåg att detta sorts självstyre var en förutsättning för den demokratiska centralismen). Men, gör dagens förhållanden det möjligt att ställa uppgiften att gradvis genomföra dessa åtgärder?

Marx sa en gång att mänskligheten enbart ställer sig sådana uppgifter som den är förmögen att lösa. Orsaken är att man först kan upptäcka och tänka ut dessa uppgifter när de materiella villkoren för att genomföra dem finns för handen, eller åtminstone är på väg att uppkomma. Enligt vår uppfattning var händelserna vid Tiananmen ett exempel som pekar på de materiella villkor som gör det möjligt att ställa dessa uppgifter idag. När Lenin förklarade de historiska orsakerna till varför den proletära diktaturen i sitt inledande skede tillfälligtvis måste låta proletariatets avancerade del utöva diktaturen i stället för hela klassen, så skrev han:

”... hittills har vi inte uppnått att de arbetande massorna skulle kunna delta i förvaltningen, ty förutom lagen finns också kulturnivån som inte kan underordnas någon lag”.²⁵

Men det slående med ”5:e aprilrörelsen”²⁶ – något som skiljer den från ”4:e majrörelsen” – är det faktum att avantgardet och större delen av aktivisterna Tiananmendemonstrationen var unga arbetare. Är inte detta en återspeglning av det faktum att en mäktig, kultiverad industriarbetarklass med socialistiska åsikter har vuxit fram under den senaste generationen?

Under dessa mörka dagar för arbetarklassens sak, under dessa krisdagar då politiker och teoretiker darrade av skräck och var tysta som gräshoppor en kall natt, var det då inte de unga arbetarna som djärvt steg fram, som försvarade folkets intressen, och därmed visade sin förmåga att styra detta samhälle? Speciellt anmärkningsvärt var det faktum att folket vid Tiananmen, genom att agera som historiens skapare och genom sin egen förmåga avslöjade hemligheten: partiets administrativa ledning är inte den enda form partiets ledande roll kan ta! Trädde inte demonstranterna vid Tiananmen fram under sitt eget ledarskap, tack vare de exemplariska handlingarna från de självuppoftande partimedlemmarna och åren av politisk och ideologisk skolning från partiet? Ledaren i *Folkets Dagblad* från den 5:e april i år gjorde en riktigt bra uppsummering:

”Deltagarna i rörelsen hade skolats av partiet under många år, och många av aktivisterna var partimedlemmar eller kadrer, medlemmar i ungdomsförbundet eller framstående unga människor, och många partiorganisationer stödde eller organiserade masskampen. Detta innebär att utan partiets ledarskap skulle 5:e aprilrörelsen inte ha fått ett sådant oerhört inflytande. Partiets ledarskap förkroppsligades huvudsakligen i dess korrekta linje, principer och politik, och i den exemplariska roll som partimedlemmar spelade”.²⁷

Detta är i sanning en viktig teoretisk erövring!

²⁵ Lenin, *Valda verk i tre band*, bok 3, sid 115.

²⁶ Tiananmendemonstrationen den 5:e april kallas ofta ”5:e aprilrörelsen”. Eftersom de tolv månaderna i almanackorna i Väst betecknas med siffror i Kina, så betyder det att, ”5/4-rörelsen” påminner om ”4/5-rörelsen”, dvs den våg av massiva protester mot den japanska kolonialismen som utlöstes av studenterna i Peking 1919. – Ö.a.

²⁷ Hela ledaren finns på engelska i *Xinhua News*, 6:e april 1979. – Ö.a.

Vad visar det? Det visar att även när partiet avstår från att ta den direkta administrativa ledningen, så kan folket ändå genomföra omskakande prestationer under partiets korrekta ideologiska ledning. Men de kamrater som deltog i undertryckandet av 5:e aprilrörelsen? Och de ökända yxmännen på Tiananmentorget? Hade inte även de ”skolats av partiet under många år”? Var inte många av deras ledare partimedlemmar? Händelserna vid Tiananmen visar också vilka hemska brott folk under vissa förhållanden (som t ex inblandning från personer som ”de fyras gäng”) kan göra genom att ignorera sina samveten och blint lyda partiets administrativa ledning. Man bör också påpeka att formen för partiets ledande roll inte kommer att förändras som ett resultat av några teoretikers upptäckter. Tvärtom kommer detta att ske som ett oundvikligt resultat av de speciella förändringar som är oundgängliga för utvecklingen av produktivkrafterna i vårt land. Följaktligen kan de till syvende och sist inte underordnas några sentimentala, traditionella eller administrativa överväganden mer än en ung man som har blivit ekonomiskt oberoende kan hindras från att säga till sina föräldrar att sluta försöka styra hans liv som de gjorde när han var barn.

Givetvis tror vi inte att man kan ställa alla den proletära klassdiktaturens uppgifter på en gång, och genomföra dem Omedelbart. Tvärtom kommer de att genomföras gradvis. Det system för skötseln av ekonomin som Anshankonstitutiönen upprättade²⁸, och som är känt som ”arbetarnas deltagande i skötseln” (den motsvarande politiska termen vore ”arbetarnas deltagande i diktaturen”), måste omvandlas till arbetarnas direkta, demokratiska förvaltning. Proletariatets klassdiktatur kan bara förverkligas på en stark materiell grund, under arbetarnas direkta, demokratiska kontroll över produktionsmedlen. Detta var vad Pariskommunen försökte genomföra, och det är fortfarande det mål som varje socialist som är lojal mot proletariatets klassdiktatur bör eftersträva.

Vi har ofta diskuterat frågor om demokratin och rättssystemet. Men det demokratiska och juridiska idealet kan endast omvandlas från utopi till verklighet inom ramen för sociala förhållanden som grundas på självstyrande kommuner.

Proletariatets klassdiktatur kan endast förverkligas i en situation där de förenade arbetarna direkt enas med produktionsmedlen. Först då kommer folket verkligen att kunna kontrollera sitt eget öde. Först då kommer hela den spindelväv av mystiske samhällseliga förhållanden, som en gång verkade omsluta dem och styra deras liv, att krossas. De kommer att veta att de äntligen har blivit verkliga människor, och de kommer att betrakta all form av vidskepelse och dyrkan – inbegripet dyrkan av ”de fyras gäng” – som sedan länge försvunna relikter från sitt okunniga förflutna.

---

²⁸ Konstitutionen från Anshans Järn- och Stålbolag. Den sägs vara skriven av Mao Zedong 1,960, och den utgavs som vägledning för hur alla industrier i Kina skulle skötas. – Ö.a.

Wei Jingshengs försvarstal inför rätta

Wei Jingcheng, chefsredaktör för den icke-legala tidskriften *Utforskning*, ställdes inför rätta i Beijing den 16 oktober 1979. Domen blev hård: femton års fängelse. Som Deng Xiaoping förklarade i en tidningsintervju efter rättegången (*Time* 10 december 1979): ”Vi måste använda honom för att statuera exempel”. Rättegången bandades av åhörare och dess förlopp kunde på så sätt göras kända utanför rättegångssalen. Det som följer nedan är en översättning av Weis försvarstal.

Jag anser inte att de anklagelser som framförts i anklagelseakten från Stadsåklagaren i Beijing kan bevisas. Min handling att redigera och ge ut en tidning och skriva stora vägg-tidningar grundas på artikel 45 i författningen, som lyder: ”Medborgare åtnjuter yttrande-, korrespondens-, press-, församlings-, förenings-, demonstrationsfrihet och rätt att strejka, och de har rätt att ‘tala fritt vädra sina uppfattningar fullständigt, hålla stora debatter och skriva stora vägg-tidningar’.” Syftet med vår tidning är att finna ett sätt att få Kina blomstrande, rikt och mäktigt. Det är vår övertygelse att endast fria, obegränsade och sanningssökande efterforskningar kan leda oss till detta mål. Men vår verksamhet, gem grundades på denna princip, har av Allmänna Säkerhetsbyrån och åklagaren stämplats som kontrarevolutionär. Detta kan jag inte acceptera. Här följer mina konkreta åsikter om de anklagelser som framförs mot mig i anklagelseakten.

För det första begick jag, enligt anklagelseakten, ett kontrarevolutionärt brott genom att avslöja Militära upplysningar för utlänningar. Såvitt jag minns stipuleras det både i den nya kriminallagstiftningen och i de gamla ”föreskrifterna för bestraffning av kontrarevolutionärer” att röjandet av informationer till fienden är högförräderi mot staten. Åklagarna hävdar att jag sysslade med förräderi vid mina samtal med brittiska och franska reportrar. Innebär det att de betraktar de brittiska och franska reportrarna som fiender? Jag vill uppmärksamma åklagarna på en sak, nämligen att Hua Guofeng vid sitt möte med reportrar från fyra västeuropeiska länder klart och tydligt kallade dessa reportrar för ”vänner”. Författningen säger att medborgare är skyldiga att skydda statshemligheter. I anklagelseakten blir detta klara begrepp emellertid tvetydigt när man hänvisar till militära upplysningar. Som vi alla vet får olika länder idag sina upplysningar genom att analysera nyheter som sprids i media som tidningar och radioutsändningar. Anser åklagarna att våra tidningar och radiostationer också har begått högförräderi? Det är uppenbart att termen ”militära upplysningar” är mycket omfattande. Medborgarna är skyldiga att skydda hemligheter, men den första förutsättningen är att de får reda på vilka hemligheter de ska skydda. Med andra ord, endast när en hemlighet klart framläggs för en person, och det tydligt klagörs att det är fråga om en militär eller statshemlighet, är vi skyldiga att skydda den. Så definieras också statliga eller militära hemligheter i juridiska termer. Jag fick aldrig reda på någon hemlighet eller ombads aldrig hålla något hemligt. Efter krigsutbrottet mellan Kina och Vietnam hade jag inte tillgång till något som kan klassificeras som hemligt. Därför finns det i termens juridiska betydelse ingen som helst grund för anklagelsen att jag skulle ha överlämnat någon hemlighet till någon. Om jag talade med reportrar och diplomater från vänligt sinnade länder, kunde jag inte undvika att tala om olika aspekter av situationen i vårt land. Enligt min mening är detta grunden för en förbättring av vänskapen och den ömsesidiga förståelsen mellan folken i olika länder, och för att med hjälp av reportrar och diplomater främja det ömsesidiga biståndet mellan de arbetande folken i olika länder. Efter det sino-vietnamesiska krigets utbrott blev det en fråga som intresserade folken både inom och utom landet. I mina samtal vid denna tidpunkt med utländska reportrar och diplomater, fanns det därför ingen möjlighet för mig att undvika att beröra denna situation.

Jag vet inte om den information jag talade om var förbjuden av regeringen. Eftersom jag är en vanlig medborgare får jag min information genom rykten och inte från formella regeringsdokument. Jag vet inte om mina informationer sammanfaller med vad som finns i hemligstämplade dokument, ty jag har aldrig sett några sådana dokument. Men de nyheter jag talade om kan inte ha haft någon skadlig effekt på den militära situationen vid fronten. Detta hade jag tagit hänsyn till redan på förhand. Exempelvis nämnde jag namnet på vår överbefälhavare vid fronten. Vem har någonsin hört talas om att ena sidan har vunnit ett slag p g a att de hemlighöll namnet på sin befälhavare, och vem har någonsin hört talas om att ena sidan har förlorat ett slag p g a att motståndarna kände till namnet på deras befälhavare? Ingenting sådant har någonsin hänt. Hur kan då bara nämmandet av namnet på överbefälhavaren resultera i att det uppstår en ogynnsam situation vid fronten? Under århundraden har ingen någonsin hört talas om att ett nämmande av befälhavarens namn skulle utgöra en viktig faktor för att bestämma utgången av ett krig. Ett sådant resonemang är diskutabelt. Givetvis kan åklagarna argumentera, att av tradition kan allt i vårt land betraktas som hemligt. På ”de fyras gängs” tid kunde förvisso, som ett resultat av politiken att isolera nationen, allting anses vara hemligt, och att säga några få ord till utlänningar kunde betraktas som att ha förrädiska relationer till ett främmande land. Vill åklagarna att våra medborgare ska följa de vanor som formades under ”de fyras gäng”, eller vill ni att de ska följa lagen? Den Allmänna Säkerhetsbyrån har sagt att jag borde ha följt bestämmelserna om att bevara statshemligheter. Jag vet inte vilka dessa bestämmelser är. Allt jag vet är att bestämmelserna själva är en hemlighet. Eftersom man inte har tillkännagivit dem för medborgarna, så borde de endast anses vara föreskrifter för internt bruk. Medborgarna är skyldiga att lyda konstitutionen och lagarna, men de är inte skyldiga att följa interna föreskrifter som de inte känner till.

För att sammanfatta: för det första var det inte min avsikt att förråda vårt fosterland; för det andra gav jag inte fienden någonting; för det tredje är det jag berättade för mina vänner inga statshemligheter eller militära hemligheter. Åklagarnas anklagelse att jag hade begått högförräderi går inte att bevisa. Om åklagarna säger att jag har gjort ett misstag när jag talade med utlänningar om frågor som inte regeringen önskar, så kan jag godta det, och jag vore glad att få följa regeringens rimliga krav att hemlighålla det regeringen vill, ty det är varje medborgares plikt. Men det är min förhoppning att regeringen ska sätta upp klara gränser för vilka statshemligheter medborgarna ska skydda, så att de inte behöver vara villrådiga om vad de ska göra. På detta sätt kommer inte de vänskapliga förhållandena mellan det kinesiska folket och folken i andra länder att undergrävas, och vårt rättssystem kommer att undvika förvirring. I annat fall kommer, både landet och folket att drabbas.

För det andra säger anklagelseakten att jag har spridit kontrarevolutionär propaganda och att min artikel ”Den femte moderniseringen – demokrati” är reaktionär och att vår tidskrift *Utforskning* är reaktionär. Om så är fallet måste vi klargöra vad som är revolution och vad som är kontrarevolution, som ett resultat ”de fyras gängs” kulturella envælde och upplysningsfiendlighet under så många år i det förflutna, anser vissa människor att det är revolutionärt att göra som dagens makthavare vill medan det är kontrarevolutionärt att gå emot dem. Jag kan inte acceptera denna vulgära tolkning av revolutionsbegreppet. En revolution är en handling som står i överensstämmelse med den historiska utvecklingstendensen, och som går i bräschen för denna tendens att bekämpa de gamla och konservativa saker som hindrar denna historiska utveckling. Revolutionen är en kamp mellan det nya och det gamla. Att beteckna makthavarnas vilja som en permanent revolution är detsamma som att eliminera alla andra olika teorier och ideologier. ”Makt är sanning”. Denna vulgarisering av revolutionsbegreppet har under de senaste tjugo åren varit ett av ”de fyras gängs” mest använda medel för att undertrycka revolutionärer och folket.

Den andra fråga jag ska beröra är inom vilka gränser begreppet "kontrarevolution" kan tillämpas. Strängt taget är ordet "kontrarevolution" ett politiskt begrepp som används för att studera problem i ett historiskt perspektiv. Inom politiken finns inga fixa begrepp. I olika historiska skeden kan begreppet kontrarevolution variera beroende på förändringar av det revolutionära läget. Om vi strikt följer ett visst begrepp, som verkar riktigt under en viss period, så kan resultatet inte bli annat än att vi hamnar fel. T o m under en revolutionär period skulle människors uppfattning av begreppet kontrarevolution skilja sig beroende på olika medvetenhetsnivåer. Att använda detta oföränderliga begrepp som en måttstock för att utmäta straff är som att använda videhängen som fladdrar i vinden till höjdmätning, och resultatet kan aldrig bli rätt. Det är därför man har felat mot så många, det är därför man har felbedömt och kokat ihop rättegångar mot så många under de senaste trettio åren, och detta synsätt är en av de saker som gjorde det möjligt för "de fyras gäng" att ta makten trots att de gick mot folkets vilja. Om man gör något som för tillfället är ett populärt politiskt begrepp till en juridisk norm, så kommer det oundvikligen att leda till att det uppstår ett kontrarevolutionärt begrepp, och /folket/ kommer att bli fört bakom ljuset.

Den sista frågan rör förhållandet mellan den nuvarande revolutionära flodvågen och min artikel. Den nuvarande historiska utvecklingstendensen är demokratisk. Den kinesiska samhällsutvecklingens nuvarande skede ställer det kinesiska folket inför följande fråga: Det kinesiska samhället kan inte gå framåt och inte heller kan den socialistiska moderniseringen förverkligas i vårt land om inte samhällssystemet reformeras, om inte rötterna till det diktatoriska fascistiska enväldet i samhället avskaffas, och om inte demokratin genomförs fullständigt och folkets demokratiska rättigheter skyddas. Därför är den demokratiska inriktningen vår tids revolutionära tendens. De människor och ting som är mot demokrati, och den diktatoriska konservativa fraktion som är mot den demokratiska inriktningen, är dagens kontrarevolutionärer. Temat i mina artiklar – även "Den femte moderniseringen – demokrati" är: Utan demokrati kan det inte bli några fyra moderniseringar, och utan den femte moderniseringen – demokrati – är alla andra moderniseringar endast en ny lögn. Hur kan man kalla detta tema kontrarevolutionärt? Det är de människor och saker som är mot det som borde kallas kontrarevolutionärer. Givetvis är det inte säkert att alla de argument och diskussionspunkter som använts och rests i mina artiklar är korrekta, och de måste bekräftas i praktiken, i den historiska utvecklingens ljus och de bör kritiseras av alla. Enbart genom att göra så kommer de att bli mer korrekta. Men även om argumenten och diskussionspunkterna i mina artiklar inte är helt riktiga, så kommer inte det att undergräva det centrala temats revolutionära innehåll. Detta resonemang är mycket enkelt och klart.

För det tredje säger anklagelseakten att det är ärekränkande av mig att beskriva marxism-leninismen och Mao Zedongs tänkande som ett gipsbandage, om än bättre än de som säljs på gatorna av sliskiga bedragare. Vad jag förstår betyder ärekränkning att hitta på anklagelser mot andra. /Att säga att något är/ ett "gipsbandage" är inte ärekränkande. Det går inte att styrka anklagelsen om ärekränkning, ty åklagarna citerade bara en halv mening ur min artikel, och tog den därmed ur sitt sammanhang. Den sorts marxism jag angrep är inte den som fanns för mer än hundra år sedan, utan den som politiska svindlare som Lin Biao och "de fyras gäng" tillämpade. Jag tror inte att saker och ting i världen aldrig förändras. Inte heller tror jag att det finns några absolut riktiga teorier. Varje ideologi eller teori är relativ. I varje enskild omgivning finns det relativa sanningar och relativa orimligheter. En teori som är relativt korrekt här och nu kan bli relativt befängd vid en annan tidpunkt och på en annan plats. En teori som visar sig vara riktig i förhållande till en sak kan visa sig vara felaktig i förhållande till andra saker. Varje teori bär samtidigt på möjligheten att bli sann eller falsk. Marxismen är naturligtvis inget undantag. Under de senaste hundra årens utveckling har marxismen utvecklats i flera riktningar, såsom, kautskyanism, leninism, trotskism, stalinism, maoism och

eurokommunism. Även om de alla baseras på marxismens grundläggande principer, eller vissa av dess grundläggande principer, så har de gjort förändringar eller genomfört vissa revideringar. Trots att de fortfarande kan kallas marxism, är de på grund av dessa förändringar inte den ursprungliga marxismen. I sin ursprungliga version innehåller marxismen såsom själva kärnan i dess teorier en beskrivning av det perfekta samhället. Detta idealsamhälle var inte bara efterlängtat av marxisterna. Det var en allmän önskan hos dåtidens arbetarklass och intellektuella i Europa, i deras krav på frihet, jämlikhet, nationalisering av egendomen och social rättvisa. Det är en marxistisk teori att idealsamhället kan förverkligas genom att förena den folkliga demokratin med enväldets diktatur. Detta är marxismens mest framstående kännetecken. De senaste hundra årens erfarenheter har visat att de regeringar som upprättas med hjälp av en enväldig diktatur, som t ex regeringarna i Sovjetunionen och Vietnam, och den kinesiska regeringen innan ”de fyras gäng” krossades, samtliga har degenererat till fascistiska regeringar, i vilka några få ledare utövar ett diktatoriskt styre över de breda arbetarmassorna. I dessa regeringar använder för övrigt de maktavande fascistiska diktatorerna inte längre den proletära diktaturen som ett instrument för att förverkliga kommunismens mål. Tvärtom har de alla utan undantag utnyttjat kommunistiska ideal för att befästa den s k proletära diktaturen och göra det möjligt för ett fåtal människor att utöva sin diktatoriska makt. Marxismen har drabbats av samma öde som många andra religioner i historien. Efter andra eller tredje generationen har dess revolutionära innehåll förändrats, och dess teorier och ideal har utnyttjats av maktavarna som en förevändning att förslava folket, och som ett medel för att slå blå dunster i ögonen på folket. Det har skett en grundläggande förändring av dess karaktär. Idag är den bara en doktrin som utnyttjar sina hyllade mål som en ursäkt för att förslava folket och som ett medel för att bedra folket.

Vi kallar det idealism medan andra kallar det religion. ”De fyras gängs” feodal-fascistiska diktatur är höjdpunkten på denna utveckling. Är inte detta sätt att utnyttja höga ideal för att ägna sig åt modern vidskepelse, och är inte denna fascism som lurar och bedrar folket ett modernt trick? Är det inte ett gipsbandage, om än bättre än de som säljs på gatorna av sliskig bedragare? Det bör här påpekas att de slutsatser jag har dragit av marxismens historiska utveckling kan vara riktiga eller felaktiga. Det kan avgöras genom ytterligare diskussioner om teorierna. All kritik är välkommen. Men oavsett om mina teorier är riktiga eller ej, är det inget brott att studera teorierna och utbyta tankar med andra personer, ty medborgarna har yttrande- och pressfrihet. Vi bör behandla alla ideologiska teorier – både de som har funnits tidigare och de som existerar idag – på ett kritiskt sätt. Detta är en marxistisk inställning till studiet. Varför skulle vi inte kunna behandla marxismen kritiskt? Personer som inte tillåter andra att behandla marxismen kritiskt tror på marxismen som på en religion. Var och en har rätt att tro på och följa den teori som han anser vara riktig, men ingen ska kräva av andra att de ska tro på samma teori genom att ge dem föreskrifter som ska följas som en lag. Om de gör det, så lägger de sig i andra människors frihet.

För det fjärde säger anklagelseakten att jag genom att höja den s k yttrandefrihetens fana och kräva demokrati och mänskliga rättigheter uppmanade allmänheten att störta den proletära diktaturen och det socialistiska systemet. För det första vill jag påpeka att yttrandefriheten inte är en ”s k” frihet. Det är en rättighet som konstitutionen helt klart säger att alla medborgare ska åtnjuta. När åklagarna talade i denna ton om en rättighet som konstitutionen har givit medborgarna, så hade de uppenbarligen en förutfattad mening. De glömde sin plikt att skydda alla medborgares demokratiska rättigheter. De hånade dessa rättigheter. Jag anser det inte nödvändigt att punkt för punkt tillbakavisa alla de anklagelser som åklagarna har kokat ihop genom att rycka saker och ting ur sitt sammanhang. Vad jag däremot vill peka på är de ställen där åklagarna har varit vårdslösa. En av anklagelserna baseras på följande halva mening: ”Den feodala monarkin med socialistisk täckmantel”. Var inte den fascistiska diktaturen

under ”de fyras gäng” ett exempel på en feodal monarki med socialistisk täckmantel? Vi har också följande halva mening: ”Inte vara ett modernt verktyg för de diktatoriska härskarna, så att de kan befrämja sina syften”. Såvitt jag minns lyder den andra delen av denna mening så här: ”Vi vill ha en modernisering av folkets liv”. Kan det vara så att åklagarna vill vara det moderna verktyg som de diktatoriska härskarna använder för att befrämja sina syften, medan de inte vill ha en modernisering av folkets liv? Jag förmodar att åklagarna inte vill vara det. Inte heller tror jag att åklagarna skulle förvägra folk att kritisera ”de fyras gängs” feodala fascism. Vad står detta citat för? Jag vill inte gå så långt som att kritisera dem utan orsak. Jag vet bara att de inte kan anklaga mig för att hysa avsikter att störta regeringen och det socialistiska systemet, och inte heller kan de med ratta säga att jag har försökt undergräva folkets demokrati.

Under redigeringen och utgivningen av vår tidning *Utforskning* har vi aldrig deltagit i handlingar som organiserats av konspiratörer eller gangstergäng. I egenskap av en offentligt såld tidning som agnat sig åt teoretiska diskussioner har *Utforskning* aldrig tagit på sig uppgiften att störta den politiska regimen, och den kan omöjligen ha deltagit i handlingar som syftade till att störta regeringen. Den ser sig själv som en del av folkets demokratiska sak. Det är omöjligt för den att undergräva folkets demokrati. När man frågade oss om vi skulle delta i väpnad kamp eller inlåta oss på handlingar med målet att störta regeringen var mitt svar klart och tydligt. Enligt min uppfattning är det inte nödvändigt med väpnad kamp för att förverkliga en demokratisk politik. Jag tror att laglig propaganda och en demokratisk rörelse är de viktigaste och oundgängliga metoderna för att förverkliga en demokratisk politik. Att starta en politisk regim innebär inte nödvändigtvis att det uppkommer en demokratisk politik. Endast genom att folkmajoriteten blir medveten kan man gradvis förverkliga en demokratisk politik genom att reformera det gamla politiska systemet. Denna ståndpunkt är en av tidningens grundläggande mål. Yan Guan, Lu Lin, Zhao Nan och Liu Qing kan alla vittna om detta. De har hört mig säga sådana saker förut. Åklagarna anklagade mig för att försöka störta det socialistiska systemet. Detta står i strid med fakta. Åklagarna sa själva att de hade granskat artiklar som jag skrivit. I så fall måste de ha lärt känna min uppfattning om socialismen. Den finns i kapitlet med underrubriken ”Socialism och demokrati” i artikeln ”Den femte moderniseringen – demokrati”.

I mina samtal med åklagarna har jag också vid flera tillfällen berört denna fråga. De har ingen grund för att säga att de inte vet. Givetvis kan åklagarnas syn på det socialistiska systemet skilja sig avsevärt från min. Som jag ser det finns det i verkligheten flera olika typer av socialism, men de är inte alltid oföränderliga. På grundval av deras uppenbara olikheter delade jag in dem i två huvudkategorier: Den första kategorin är den sovjetiska autokratiska socialismen, som kännetecknas av att makten samlats i händerna på några få makthavare. Den andra kategorin är den demokratiska socialismen, som kännetecknas av att makten utövas av hela folket organiserat på ett demokratiskt sätt. De flesta människor i vårt land hoppas kunna praktisera denna sorts demokratiska socialism. Syftet med våra efterforskningar var att finna vägen till detta sorts samhällssystem. Syftet med mitt deltagande i den demokratiska rörelsen är att vårt land skall förverkliga denna sorts demokratiska socialism. Det är min övertygelse att den ekonomiska moderniseringen av vårt land inte kan genomföras om inte det politiska systemet reformeras och om folket inte garanteras sina demokratiska rättigheter och inte skyddas av ett demokratiskt politiskt system. Ett demokratiskt politiskt system är en förutsättning för att vårt land ska kunna genomgå en genomgripande modernisering, och det var på detta sätt min artikel ”Den femte moderniseringen – demokrati” fick sin rubrik, och det är också det centrala temat i den. Det är möjligt att åklagarna inte är överens med detta slags teoretiska diskussion, men de teorier om socialismen som de inte instämmer i syftar inte nödvändigtvis till att störta det socialistiska systemet.

För det femte vill jag, även om jag inte behöver tillbakavisa alla de åklagelser som åklagarna totat ihop mot mig genom att rycka saker och ting ur sitt sammanhang, påpeka bara två fakta. För det första garanterar författningen folket rätten att kritisera sina ledare, eftersom även de är mänskliga varelser och inga gudar. Endast under folkets kritik och övervakning kan de undvika att göra fler misstag och undvika att översittare gentemot folket, och endast på detta sätt kan folket befrias från rädsla. För det andra, om vi vill reformera det socialistiska systemet i vårt land måste vi lita till människor över hela landet för att med hjälp av kritik och diskussioner hitta bristerna hos det nuvarande systemet. Det finns inget annat sätt att genomföra framgångsrika reformer. Därför är det varje medborgares författningenliga rätt – nej, deras orubbliga skyldighet: – att kritisera varje felaktighet som kommer till deras kännedom. Det är en suverän rätt att ingen person eller organisation ska ingripa mot denna verksamhet. Kritik kan omöjligtvis vara behaglig och insmickrande för örat, och den behöver inte vara helt riktig. Det vore liktydigt med att göra ledarna till gudar om kritiken måste vara behaglig, om den måste vara helt riktig, eller om de personer det gällde skulle straffas. Måste vi än en gång gå samma väg som ”de fyras gäng” och anstifta modern vidskepelse? Naturligtvis ska kritiken grundas på fakta, och man ska inte göra personangrepp och hånfulla smädelser. Detta är en av vår tidnings grundläggande principer, och den presenterades i tidningens principdeklaration i det första numret av *Utforskning*. Om åklagarna anser att jag inte gjorde bra ifrån mig i detta avseende, så lyssnar jag gärna på kritik från åklagarna, eller för den delen från vem som helst. Det föregående sagt till mitt eget försvar.